

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI
AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DÜNYASI İKTİSAT FAKÜLTESİ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER

LİSANS BİTİRME TEZİ

ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN YASAL ÖRGÜTLERİN
KURULUŞU VE FAALİYETLERİ

Hazırlayan
Taleh HÜSEYNOV
1517.02038

BAKÜ-2019

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI
AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT UNİVERSİTESİ
TÜRK DÜNYASI İKTİSAT FAKÜLTESİ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER

LİSANS BİTİRME TEZİ

ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN YASAL ÖRGÜTLERİN
KURULUŞU VE FAALİYETLERİ

Hazırlayan

Taleh HÜSEYNOV

1517.02038

Danışman

Dos. Zefer BAYRAMOV

BAKÜ-2019

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ

Kafedra “İqtisadiyyat və İşlətmə”

TƏSDİQ EDİRƏM

“___” _____ 2019

BURAXILIŞ İŞİ ÜZRƏ VERİLMİŞ TAPŞIRIQ

“Türk Dünyası İqtisad” fakültəsinin Beynəlxalq münasibətlər
(Uluslararası İlişkiler) ixtisası üzrə

təhsil alan tələbəsi

Taleh Hüseynov Ramiz
(adı, soyadı, atasının adı)

Diplom işinin rəhbəri

dos. Zefer Bayramov Rafiq
(adı, soyadı, atasının adı, elmi adı və dərəcəsi)

1. İşin mövzusu ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN YASAL
ÖRGÜTLƏRİN KURULUŞU VE FAALİYETLERİ

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən təsdiqlənsin
“___” _____ 2019 il **No**

2. Tələbənin sona yetirdiyi işin kafedraya təhvil müddəti: 8 ay

3. İşin məzmunu və həcmi (izahı, hesabı və eksperimental hissəsi, yeni təhlilə ehtiyacı olan müəssisələr) Özet, Giriş, Birinci bölüm, İkinci bölüm, Üçüncü Bölüm Sonuç, Kaynakça

4. Buraxılış işi üçün lazımi materiallar

1. ABBASBƏYLİ A.N., YUSİFZADƏ S.Z. (2009), Beynəlxalq münasibətlər tarixi (ən qədim dövrlərdən 70-ci illərin sonlarına qədər, Bakı BDU nəşriyyatı.
2. ADAL Erhan, (1985), Hukukun temel ilkeleri, Fatih Yayınevi İstanbul.
3. BABAYEV Zahir, (2018), Hüququn anlayışı, dövlət və hüququn qarşılıqlı əlaqəsi, Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzi, Şamaxı.
4. Birleşmiş Milletler Hakkında Herşey, (2008) Birleşmiş Milletler Kamusal İletişim Dairesi New York.
5. CENAP Çakmak, (2014) Uluslararası Hukuk: Giriş, Teori ve Uygulama. Bir Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı, Ekin Yayınevi.
6. HÜSEYNOV L.H., (2012) BEYNƏLXALQ HÜQUQ, Qanun Nəşriyyatı, Bakı,
7. QULİYEV E.M., (2015), Şəxsiyyət və fəaliyyət psixologiyası ADPU Nəşriyyatı, Bakı.
8. NƏBİBƏYLİ Ziyadxan və CƏLİLBƏYLİ İsrail, (2010), Beynəlxalq hüquq, idarəçilik və iqtisadiyyat, Bakı,
9. NƏSİBOV E.M., (2013), Beynəlxalq münasibətlər və dövlətlərin güclərinə görə təsnif olunmalarının əsasları (qlobal və regional miqyasda sülhün təmin edilməsində dövlət gücünün rolu-təsiredici amil kimi). Bakı, “Elm və Təhsil”.

5. Qrafik materiallarının siyahısı dəqiq göstəricilərlə (vacib cədvəl, çertyojlar, yaxud qrafiklər, nümunələr və s.)

6. Buraxılış işi üzrə məsləhətçinin soyadı, adı, atasının adı, elmi adı və dərəcəsi (diplom işinin ona aid olan hissəsini göstərməklə)

Öğr.gör. Neriman Hanehmedov Kerem

7. Buraxılış işinin təqdimi üzrə təqvim planı:

Sıra No	İşin hissələrinin adı	Qurtarma faizi (yerinə yetirilmə)	İşin yerinə yetirilməsi müddəti	
			plan üzrə	faktiki

1. Bölüm (Ekim 2018 – Ocak 2019)
2. Bölüm (Şubat 2019 – Nisan 2019)
3. Bölüm (Mayıs 2019)

Buraxılış işinin rəhbəri _____
imza

Məsləhətçi _____
imza

Tapşırığı imza üçün qəbul etdim _____
(tələbənin imzası)

Tapşırığın qaytarılması tarixi “ _____ ” _____ **2019-ci il**

Qeyd 1. Buraxılış işi üzrə verilmiş tapşırıq 2 nüsxədən ibarətdir. Nüsxənin biri tələbəyə verilir, ikincisi kafedrada qalır.

2. Hazırlanmış buraxılış işini tapşırıqla birlikdə tələbə DAK təqdim edir.

BURAXILIŞ İŞİNİN PLANI

TUTANAK

ÖZET

KISALTMALAR LİSTESİ

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUK KAVRAMI VE TANIMI

1.1. HUKUK KAVRAMI

1.2. ULUSLARARASI HUKUK KAVRAMI

1.3. ULUSLARARASI HUKUKUN GELİŞİMİ

1.4. ULUSLARARASI HUKUK KAYNAKLARI

1.5. ULUSLARARASI HUKUKTA KİŞİLİK

İKİNCİ BÖLÜM

ÖRGÜT KAVRAMI VE TANIMI

2.1 ÖRGÜT KAVRAMI

2.1.1. Modern Örgütler

2.2. MODERN ÖRGÜTLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.3. ÖRGÜTSEL KÜLTÜR

2.4. ÖRGÜTSEL DAVRANIŞ

2.3.ÖRGÜT KURAMLARI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUK KİŞİSİ OLARAK ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN
KURULUŞU VE FAALİYETİ

3.1. ULUSLARARASI ÖRGÜT KAVRAMI

3.2. ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN KURULUŞU

3.3.ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN VARLIK GEREKÇELERİ

3.4.ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN SINIFLANDIRILMASI

3.5. ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN FAALİYETİNİN TEORİK TEMELLERİ

SONUÇ

KAYNAKÇA

ÖZET

ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN YASAL ÖRGÜTLERİN KURULUŞU VE FAALİYETLERİ

Uluslararası hukuk devletlerarası sistemin parçası olarak ortaya çıkmıştır ve uluslararası ilişkilerin düzenleyicisi görevini üstlenmiştir. Uluslararası hukukun konusu olan Uluslararası örgütler devletlerin ihtiyaçlarına bağlı olarak türetilir ve tüzel kişilikleri devletlerin iradesine bağlıdır. Çağdaş dünyada Uluslararası örgütlerin faaliyetleri siyasi, ekonomik, kültürel, ekolojik, dini, bölgesel sorunların çözülmesine odaklanmıştır. Çalışmada Uluslararası hukuk kavramı ve tarihsel gelişim süreci incelenmiştir. Modern örgütlerin uluslararası sistemdeki yeri, örgütlerin genel özellikleri araştırılmış, Örgütsel davranış şekilleri ve Örgüt kuramları konusuna odaklanmıştır. Çalışma, Uluslararası hukuk kişisi olarak Uluslararası örgütlerin faaliyetlerinin temel özelliklerini tespit etmeke, örgütlerin varlık gerekçelerini karakterize etmektedir.

Anahtar Kelimeler:*Uluslararası Hukuk, Örgüt Kavramı, Uluslararası Örgütler, Örgütsel Kültür, Örgütsel Davranış, Faaliyet*

İÇİNDEKİLER

TUTANAK.....	ii
ÖZET	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUK KAVRAMI VE TANIMI

1.1. HUKUK KAVRAMI.....	3
1.2. ULUSLARARASI HUKUK KAVRAMI	4
1.3. ULUSLARARASI HUKUKUN GELİŞİMİ	7
1.4. ULUSLARARASI HUKUK KAYNAKLARI.....	12
1.5. ULUSLARARASI HUKUKTA KİŞİLİK	16

İKİNCİ BÖLÜM

ÖRGÜT KAVRAMI VE TANIMI

2.1 ÖRGÜT KAVRAMI	20
2.1.1. Modern Örgütler	22
2.2. MODERN ÖRGÜTLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	24
2.3. ÖRGÜTSEL KÜLTÜR	26
2.4. ÖRGÜTSEL DAVRANIŞ	28
2.5.ÖRGÜT KURAMLARI	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUK KİŞİSİ OLARAK ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN KURULUŞU VE FAALİYETİ

3.1. ULUSLARARASI ÖRGÜT KAVRAMI.....	35
3.2. ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN KURULUŞU.....	39
3.3.ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN VARLIK GEREKÇELERİ.....	41
3.4.ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN SINIFLANDIRILMASI	45
3.5. ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN FAALİYETİNİN TEORİK TEMELLERİ	47
SONUÇ	50
KAYNAKÇA	52

KISALTMALAR LİSTESİ

AB:	Avrupa Birliği
AGİT:	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği
IMF:	Uluslararası Para Fondu
NATO:	North Atlantic Treaty Organization
UDB:	Uluslararası Dernekler Birliği
Uİ:	Uluslararası İlişkiler
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
OECD:	Organisation for Economic Co-operation and Development
BM:	Birleşmiş Milletler
WHO:	World Health Organization
ILO:	International Labour Organization
STK:	Sivil Toplum Kuruluşları
IAEA:	International Atomic Energy Agency
OIC:	Organisation of Islamic Cooperation
OPEC:	Organization of the Petroleum Exporting Countries
DTÖ:	Dünya Ticaret Örgütü
AET:	Avrupa Ekonomik Topluluğu
WTO:	World Trade Organization
UNESCO:	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
BDT:	Bağımsız Devletler Topluluğu

GİRİŞ

Çağdaş dünyada bilimsel ve teknolojik ilerlemenin hızlı gelişim sürecinde bir biriyle karşılıklı etkileşimde olmadan devletlerin var olmaları mümkün değildir. Devletlerin etkileşimi hem ekonomik hem de politik ilişkiler aracılığıyla gerçekleştirilir.

Bugün devletler arasında işbirliğinin yürütülmesi uluslararası örgütlerin yardımı ile yapılır. Uluslararası örgütler sadece devletlerarası ilişkileri düzenlemekle kalmaz, aynı zamanda günümüzün küresel sorunları hakkında kararlar alırlar.

Uluslararası ilişkilerin öznelere olarak, uluslararası örgütler hem kendi adına ve hem de örgüte üye olan tüm devletler adına devletlerarası ilişkilere girebilirler. Uluslararası örgütlerin sayısı son yıllar sürekli artıyor. Uluslararası Dernekler Birliğinin verilerine göre, 1998’de 6.020 uluslararası kuruluş vardı, son yirmi yılda örgütlerin sayı iki kat artmıştır. Herhangi bir uluslararası örgüt kurmanın amacı devletlerin belirli bir alandaki çabalarını birleştirmektir: örneğin siyasi (AGİT), askeri (NATO), ekonomik (AB), parasal ve finansal (IMF) ve diğer alanlarda. Ancak Birleşmiş Milletler gibi bir örgüt, devletlerin hemen hemen her alandaki faaliyetlerini koordine edebiliyor. Bu durumda, uluslararası örgüt üye devletler arasında arabuluculuk yapar. Bazen devletler ve örgütler tartışma ve çözüm için uluslararası ilişkilerin en karmaşık konularını ele alırlar. Uluslararası ilişkilerin düzenlenmesinin çok taraflı düzeydeki rolünün arttığı bir zamanda, uluslararası örgütlerin bu tür düzenlemelere katılımı gittikçe çeşitlenir.

Çağdaş aşamada uluslararası örgütler, devletlerin ekonomik alanda yeni işbirliği biçimleri geliştirme çabalarını birleştiren merkezler haline geldiler. Ayrıca, uluslararası örgütler politik, ekonomik ilişkilerin çok

tarafı düzenlemesinin kurumsal temelidirler ve  ye devletler için çeşitli şekillerde karar vermeyi, uluslararası ekonomik anlaşmazlıkları çözmeyi amaçlayan önemli işlevleri yerine getirirler. Küreselleşme bağlamında, devletler daha önce devletler tarafından uygulanan dış ekonomik faaliyeti düzenleme yetkisinin önemli bir kısmını uluslararası örgütlere devretmek zorunda kalıyorlar.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUK KAVRAMI VE TANIMI

1.1. HUKUK KAVRAMI

İnsan toplumun gelişiminin belli bir aşamasında, sosyal ilişkilerindüzenlemesine ihtiyaç duyulmaktadır.Toplum ve devlet, sosyal ilişkilerin düzenlenmesi, kamu düzeninin gözetilmesi koşullarında normal şekilde faaliyet gösterebilir. (Adal, 1985: 1-2) Kamusal yaşamın örgütlenmesinde, insan davranışının düzenlenmesinde ve kolektif faaliyet zamanı hukuk önemli bir rol oynar.

İlk önce hukuk kavramı tartışmalıdır. “Hukuk” kelimesi - çok anlamlı, çok yönlü bir içeriğe sahip. Hukuk teriminin yorumlanmasının aşağıdaki anlamlarını vurgulamak gerekir:

- hukuk, yasal normlar halinde oluşturulmuş tüm toplumun üyeleri için zorunlu olan davranış kuralları kümesidir;
- bireyin ayrılmaz bir parçası olarak hukuk öznedir (örneğin, anayasal haklar - çalışma hakkı, barınma hakkı vb. (Матузов ve Малько, 2004: 70).

Hukuk kavramı büyük anlama sahiptir: o ekonomik, politik ve diğer etkileşim alanlarında toplumdaki ilişkileri düzenliyor; vatandaşların yasal haklarını ve çıkarlarını koruyor.

“Hukuk” kelimesinin çoğunlukla yasal olmayan bir şekilde günlük yaşamımızda kullanılmasının çok önemli olduğu gerçeğini derhal not etmek gerekir. Geniş anlamda hukuk, toplumun tüm yasal sisteminin ve düzeninin normatif temeli olarak hareket ediyor (Hart, 1961: 261).

Hukukun nesnesi, hukukun gerçekleştirilmesidir. Hukukun gerçekleşmesi - bireylerin davranışlarını, kamu hayatının çeşitli alanlarında ihtiyaç ve menfaatlerini yerine getiren tüzük normlarının

uygulanmasıdır. Hukukun öznesi, kanunen belirli yetkileri, sorumlulukları, yükümlülükleri olan ve böylece hukuki ilişkilere girebilecek olan kişidir (Kılıç, 2011: 11). Normatif (normlar sistemi), genel yükümlülük, kesinlik (netlik), formalizasyon (hukuk normları özel bir usule uygun olarak ve resmi belgelere kaydedilmişse), sistematiklik (bütünsel, yapısal normlar sistemi), egemen nitelikler (devlet tarafından kurulmuş) vb. hukukun belirtileridir (Babayev, 2018: 3). Dolayısıyla, hukuk, devlet tarafından onaylanan ve devlet baskı altında gerçekleşen uygulamalara dayanan bir dizi genel bağlayıcı kurallar sistemidir.

Hukuk, toplumların, devletlerin mövcudiyyeyini devam ettirebilmelerine temel teşkil eden belirli fonksiyonlar görür. Hukukun esas toplumsal işlevleri bunlardır: toplumsal yaşamı, siyasal ve ekonomik ilişkileri düzenleme, siyasal iktidarı paylaşmak, yönetim organlarını veya kanunları meşrulaştırma ve yasallaştırma, toplumsal barışı, düzeni ve kontrolü sağlamak, özel koruyucu standartlar kullanarak halkla ilişkilerin korunması vb.

1.2. ULUSLARARASI HUKUK KAVRAMI

Uluslararası hukuk, tüm dünya toplumlarının sosyal ilişkilerinin düzenlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Uluslararası hukuk, devletlerin ve uluslararası hukukun diğer öznelerininin (süjelerinin) oluşturduğu anlaşmalar ve geleneksel kurallar sistemi olup barışı korumak ve uluslararası güvenliği güçlendirmek amacıyla uluslararası yükümlülüklerin zorunlu olarak yerine getirilmesiyle sağlanan kapsamlı işbirliğinin kurulmasını ve geliştirilmesini kapsıyor (Богатырев, 2016: 11).

Uluslararası hukuk, devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk ilkeleri ve normları sistemidir. Uluslararası hukukun öznesi devletler, toplumlar ve uluslararası örgütler olabilir. Uluslararası hukukun kaynakları, devletler tarafından tanınan uluslararası anlaşmalardır. Egemen devletler üzerinde uluslararası bir otorite olmadığı için, uluslararası hukuk devletler arasında hukuk normlarını düzenliyor (Hüseynov: 2012: 6). Dünyadaki bütün devletler tarafından kabul edilen uluslararası hukuk kuralları evrenseldir. Bir bölge ülkeleri tarafından oluşturulan uluslararası hukuk normları bölgesel uluslararası hukuku oluşturur. Herhangi bir alanda, örneğin enerji sektöründe veya petrol üretimi ve pazarlaması alanında, ekonomik, politik alanlarda devletler arasındaki hak ve yükümlülükleri belirleyen kurallar çok sayıda ikili anlaşmalarda yer almaktadır.

Uluslararası hukukun ilkeleri, onun niteliğini tanımlayan ve diğer norm ve kurumlarına destek sağlayan, uluslararası ilişkilerin sürdürülebilirliğine katkıda bulunan temel normlardır (Nəbibəyli ve Cəlilbəyli, 2010: 7). Onlar uluslararası hukuk düzeninin temelini oluşturuyorlar. Uluslararası hukukun temel ilkelerinin ihlali, uluslararası toplumun diğer üyelerinin çoğunun haklarını ve çıkarlarını etkiler. Şu anda, uluslararası hukukun merkezinde yer alan modern uluslararası ilişkilerin temel prensiplerini içeren, tüm hukuk ve barış ilkelerini kapsayan ve diğer tüm uluslararası hukuk normları üzerinde üstünlük sağlayan belge Birleşmiş Milletler Tüzüğü'dür (Birleşmiş Milletler Antlaşması, 2010: 28). Birleşmiş Milletler Tüzüğü'ne göre, devletler, halkların eşitlik ve kendi kaderlerini tayin etmek ilkesine saygılı davranmalı, halklar arasında arkadaşlık ilişkilerini geliştirmeyi, tüzüğün üstlendiği yükümlülükleri tam anlamıyla yerine getirmeyi, uluslararası uyuşmazlıkları barışçıl bir şekilde tehlikeye atmadan düzenlemeyi,

uluslararası ilişkilerde güç tehdidinden veya toprak saldırganlığından kaçınmak ve barışı, güvenliyi, adaleti sağlamağı taahhüt etmişler. BM Tüzüğü'nde uluslararası hukukun özü aşağıdaki hükümlere indirgenmiştir:

- uluslararası hukuk - her şeyden önce hukukun ana konusu olarak devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen bir hukuk sistemidir;
- uluslar arası hukuk kuralları, devletlerin “irade ve isteklerinin uyumu” ile yaratılır;
- uluslararası hukukun kendine özgü işlevleri vardır: koordinasyon, düzenleme, güvenlik, iletişimsel, koruyucu;
- uluslararası hukuk, yalnızca uluslararası hukukun klasik süjeleri arasında değıl, aynı zamanda diğ r hukuk süjeleri (gerçek ve tüzel kişiler, uluslararası sivil toplum kuruluşları vb.) arasında olan ilişkileri de düzenlemektedir;
- uluslararası hukuk uluslararası ilişkilerde dengeleyici bir rol oynamaktadır;
- uluslararası hukuk, onu geliştiren ve belirleyen devletin i  hukuku ile yakından etkileşim içindedir;

Uluslararası ilişkiler, uluslararası hukukun süjeleri arasındaki politik, ekonomik, ticari, bilimsel, teknik, askeri, kültürel ve diğ r ilişkilerdir. Bu ilişkiler, bağımsız devletlerin toprakları, yetki alanları ve yetkinlikleri dışında oluşur ve gelişir. Onlard nyadaki birkaç veya tüm devletlerin çıkarlarını etkileyebilirler, birkaç veya daha çok uluslararası, hükümetlerarası kuruluşların yanı sıra özgürlükleri, bağımsızlıkları ve kendi devletlerinin yaratılması için mücadele eden halkların ve ulusların çıkarlarına değınebilirler.

Uluslararası ilişkiler, insanların, milletlerin, toplumların, devletlerin durumunu, yaşam faaliyetlerinin çeşitli alanlarında davranışlarını düzenleyen belirli normların toplamı olarak anlaşılan küresel sosyal düzenleyiciler tarafından yönetilir. Küresel sosyal düzenleyiciler, ahlak normları, gelenekler, şirket normları, dini normlar ve küresel hukuk tarafından dengelenmektedir.

Modern uluslararası hukuk, ulusal hukuktan niteliksel olarak farklıdır. Modern uluslararası hukukun özünü anlamak için uluslararası hukukun işleyişindeki daha geniş olguyu - uluslararası sistemi belirlemek gereklidir (Erkiner, 2014: 57). Uluslararası sistem, insanuylarlığını ekonomik, politik, ekoloji, hukuki, eğitim vb. alanlardaki tezahürünün, etkileşiminin ve işbirliğinin çeşitliliği içinde temsil eder. Uluslararası hukukun bu günkü durumunu, konumunu, toplumun hayatındaki önemini anlamak için onun gelişim tarihini incelemek, bu veya diğer olgunun nasıl ortaya çıktığını tarih prespektivinden değerlendirmek gereklidir.

1.3. ULUSLARARASI HUKUKUN GELİŞİMİ

Uluslararası hukuk, kabile ilişkilerinin çöküşü ve ilk devletlerin oluşumu sırasında ortaya çıkmıştır. Bu dönemlerde, eski insanlar zaten klanlar arası ve kabileler arası ilişkiler deneyimi kazanmışlardır. Zamanla toplumsal ilişkileri düzenleyen adetlere dayalı belirli kurallar ortaya çıkmıştı (Redfield, 2002: 1,2). İlkel toplumlarda var olan ve kabileler arasındaki ilişkileri belirli şekilde düzenlenmiş olan bu kuralların toplamına, kabilelerarası "hukuk" denilebilir. Ardından zamanla gelişim sırasında bu basit kabillerarası kanunlar uluslararası hukuk haline geldi.

İlkel sistemin kabilelerarası "hukuku" zayıf şekilde gelişmişti, tutarlı bir uluslararası hukuk sistemi oluşturamamışlar. Fakat o zamanlar bir sıra

klanlar ve kabileler kendi aralarında savaş yapmış, birbirlerine temsilcileri göndermiş, takas yaparak anlaşmalar yapmayı denemişler, bu ise savaş ve barış kanunlarının, normlarının, elçilik hukukunun vb. yaranmasını kanıtlıyor.

Devletlerin oluşumu ile aralarındaki ilişkiler de ortaya çıkar, bununla da devletlerlerarası ilişkilerin düzenlenmesine ihtiyaç yaranır. Antik Roma'da "Milletler Hukuku" (Jus gentium) bu şekilde ortaya çıkmıştır (Hüseyinov, 2012:6). Bu kavram savaşların yürütülmesi, krallıkların kurulması, mülklerin bölünmesi, alanların sınırlarının kurulması, ticaret ilişkilerinin oluşması vb. bu tür ilişkileri yöneten bir dizi kurallardan oluşuyordu. "Milletler Hukuku", hem devletlerarası ilişkileri ve kısmen de uluslararası ilişkileri düzenlemiştir, çünkü uluslararası hukukun oluşumunun ilk aşamasında ulusal ve uluslararası hukuk arasında net bir ayrım yok idi.

Uluslararası hukukun doğuşunun merkezinde, toplumun resmi bölünmesi ve devletler arasındaki bağlara duyulan ihtiyaç yatıyor. Buna göre devletlerarası ilişkilerin gelişmesine uluslararası işbölümü, devletlerin ortak ekonomik, politik, askeri ve diğer sorunları çözme çabaları, gezegenin çeşitli bölgelerindeki demografik durum, iletişim yollarının geliştirilmesi, el sanatları, sanayi, tarım, din, ideoloji, kültür gibi faktörler neden olmaktadır.

Hiç bir devlet, hiç bir çağda diğer devletlerden tamamen izole edilmiş şekilde uzun süre boyunca var olamazdı (Oğuzlu, 2007: 11). Binlerce bağlarla (siyasi, ekonomik, askeri, kültürel, bilimsel vb.) her devlet diğerleriyle temastaydı. Bilimsel ve teknik ilerleme, küresel sorunların ortaya çıkması, iletişim yollarının küreselleşmesi, basitleştirilmesi farklı farklı devletlere bölünmüş milletleri birbirine yaklaştırdı. Böylece, devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen hukukun rolü arttı. Dolayısıyla,

uluslararası hukuk, tarihsel gelişimin doğal bir ürünüdür. Nesnel ve gerçekçidir, bir zamanlar insan toplumunun belirli bir aşamasında ortaya çıkmıştır ve diyalektik yasalarına göre daha da gelişecektir.

Uluslararası hukuk tarihi, toplum tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır. Uluslararası hukukun gelişiminin sürekliliği, sosyo-ekonomik formasyonlarla ve bir formasyondan (kuruluştan) diğerine geçiş aşamalarıyla ayrılmaz bir şekilde bağlanan dört dönem şeklinde temsil edilebilir. Her formasyonun merkezinde belli bir üretim tarzı vardır ve bu üretim ilişkileri o dönemin özünü oluşturur. Sosyo-ekonomik formasyonlar(kuruluşlar) aynı zamanda ilgili üst yapıyı da (devlet, hukuk, uluslararası hukuk, ahlak, bilinç, yasal vicdan, bilim, aile tipi, yaşam şekli vb.) kapsamaktadır.

Buna dayanarak, uluslararası hukuk tarihinin aşağıdaki periyotlanmasını önerebiliriz (Богатырев, 2016:23):

1. M.Ö. 4 bin yıldan - M.S. 476 yılına kadar- Eski dünyanın uluslararası hukuku. Bu dönem köleci üretim tarzı sosyo-ekonomik formasyona tekabül eder;
2. 476-1648 yıllar arası. - Ortaçağların uluslararası hukuku. Bu dönem feodal sosyo-ekonomik formasyona tekabül eder;
3. 1648-1919 yıllar arası. - Klasik uluslararası hukuk. Bu dönem, kapitalist üretim tarzının oluşumuna tekabül eder;
4. Modern uluslararası hukuk. Bu süre, 1919'dan yirmi birinci yüzyılın başına kadar olan dönemi içerir.

M.Ö. 4 binli yıllarda en eski devletler kuruldu, bununla da uluslararası hukukun ilk rüşeymi yarandı (Abbasbəyli, Yusifzadə, 2009: 8). Eski dünyanın uluslararası hukukundevletlerarası ilişkilerinin temel özellikleri olarak, eski zamanlarda gümrük ve savaş anlaşmalarında yer alan devletlerarası “haklar”dan gelen kuralları, dini dünyagörüşü,

bölgeselciliği, uluslararası hukukun ana kaynağı olarak geleneyi vb. gösterebiliriz. Bu dönem Roma İmparatorluğu'nun yıkılışı ile sona ermektedir. Bu zamana kadar Roma, tüm "yenidoğan" uluslararası hukuk kurumlarını özümsemişti ve bunlara kendine has özellikleri eklemişti (Somer, 2005: 226).

Ardından Feodal sosyo-ekonomik oluşum hızla şekillenmeye başladı ve onunla birlikte uluslararası feodal hukuk türü gelişti. V-XVII yüzyıllarda kademeli olarak oluşan ve bu tarihsel dönemin devletlerinin ilişkilerini düzenleyen yasal ilke ve normlar sistemine Orta Çağın uluslararası hukuku denir. Bölgeselcilik, geleneksel normların anlaşmalar üzerinde üstünlüğü, dindar çevrelerin uluslararası hukuk normlarını oluşturma sürecindeki önemli etkisi Ortaçağların uluslararası hukukun temel nitelikleridir.

Bu dönemde Uluslararası hukuk bilimi ortaya çıkıyor. Bilimin kurucusu zamanının seçkin Hollandalı avukatı Hugo Grotius (1583-1645) olarak kabul edilir. O 1625'te, uluslararası hukukun tüm temel meselelerini kapsayan “Savaş ve Barış Hukuku Üzerine” isimli ilk sistematik çalışmasını yayınladı (Keskin, 2014: 83).

Tarihin bir sonraki adımı, kapitalist yaşam biçiminin ortaya çıkmasıyla ilişkili klasik uluslararası hukuk aşamasıdır. 1648 yılında Avrupa’da 30 Yıl Savaşlarını sona erdiren Westphalia Antlaşması bir yönüyle dünyanın en kanlı savaşlarından birini bitirirken, diğer yandan uluslararası sistemi kökünden değiştiren egemenlik anlayışını da dünya sisteminde hakim kılmıştır (Erkiner, 2015: 57).

İç savaşlara eşlik eden (1642-1649) İngiliz burjuva devrimi, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika’da 18. yüzyılın diğer burjuva devrimlerinin ortaya çıkmasına neden oldu. Bu durum yeni uluslararası burjuva ilişkilerine getirdi ve dolayısıyla uluslararası hukukun niteliksel bir dönüşümüne yol

açtı. Bu çağ yeni toprakların keşfedilmesi, gemiciliğin hızlı gelişimi, uluslararası ticaret ve büyük ölçekli sömürgelerin fethi ile göze çarpıyor. Devletlerin iç işleri, devlet topraklarının dokunulmazlık ilkesi, ticaretinin serbest bırakılması, vb. kapitalist yaşam biçiminin bu demokratik ilkeleri dönemin ayrılmaz parçası haline gelmiş ve 1776 tarihli Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi, 1787 tarihli ABD Anayasası, 1789 tarihli Fransız Anayasası Bildirgesine yansımıştır.

Tarihsel olarak 1919'dan sonra yavaş yavaş şekillenen, değişen devletlerarası yasal prensipler ve normlar sistemine modern uluslararası hukuk denir (Тункин, 1983: 26). Onun oluşumu, Birinci Dünya Savaşı'ndan büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu dönem uluslararası hukukun ayırt edici özellikleri şunlardır:

- 1) savaş karşıtı yönelim;
- 2) sömürge karşıtlığı;
- 3) antlaşma normlarının önemli niceliksel büyümesi, uluslararası hukukun eski konularının “yeniden doğuşu” (uluslararası hukukun konuları, uluslararası yasal sorumluluk, deniz hukuku, dış ilişkiler hukuku, uluslararası anlaşmalar hukuku vb.);

Yirminci yüzyıl, uluslararası hukukun son derece hızlı gelişimi ilginçtir. Özellikle, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonraki dönem.

Bu dönemin uluslararası hukukunda yenilik, ayrı bir sektörün - insan haklarına saygının oluşmasıydı. İnsan haklarının düzenlenmesi ile ilgili konular yalnızca devletlerin ulusal mevzuatının ayrıcalıkları olmaktan çıkmıştır. Bugün, kademeli olarak çok sayıda ilişkilerin önem kazandığı policentrik uluslararası sistemin, tek merkezli uluslararası sistemin yerini aldığını söyleyebiliriz (Hamelink, 1994).

Uluslararası hukuk sadece devletlerarası hukuk sistemi haline gelmedi, ufukları genişledi, çünkü dünyadaki bütün devletleri ve halkları, tüm

kıtaları, adaları ve okyanusları, dünya yüzeyinin altında ve üstünde olan her şeyi, aynı zamanda evrensel, dünya gezegeninin sınırlarının ötesine geçen sorunları kapsamağa başladı. Gezegende temel olarak yeni bir sosyo-ekonomik ve yasal durum yaratıldı. Dünyadaki yeni, niteliksel olarak farklı bir sosyo-ekonomik ve yasal durum, uluslararası hukukun belli bir dönüşümünü gerektirmektedir. Uluslararası hukuk nasıl yol ve şekil alacak? Bu sorunun cevabının karşımızdaki üçüncü bin yıl verecek.

1.4. ULUSLARARASI HUKUK KAYNAKLARI

Hukuk teorisinde, bir hukukun kaynağı, yasal olarak kabul görülmüş zorunlu davranış şekli anlaşıyor ve bu kurala yasal bir nitelik veren (örneğin anayasa, anayasa hukuku, federal yasa, bir hükmü içeren yasa hükmünde kararname) form olarak algılanmaktadır (Əsgərov, 2002:20). Bu nedenle, bir hukuk kaynağı derken, ulusal yasal davranış kuralı ve bu kurala yasal bir statü verilmesi (örneğin, anayasa, kararname, federal anayasa hukuku, vb.) kastediliyor.

“Hukukun kaynakları” terimi genellikle iki anlamda kullanılır - maddi ve biçimsel (Зивс, 1981: 21). Maddi kaynaklar altında toplumun maddi hayatına atıfta bulunur. Biçimsel kaynaklar altında ise, hukukun üstünlüğünün ifade edildiği ve tespit edildiği biçimleri anlaşılır. Sadece biçimsel hukukun kaynakları yasal bir kategoridir ve uluslararası hukuk da dahil olmak üzere hukuk bilimlerinin araştırma konusunu oluşturur.

Uluslararası hukukun kaynağı, uluslararası hukuk normlarının bir ifadesi olarak kabul edilir. Aynı zamanda, uluslararası hukukun kaynakları ulusal hukuk kaynaklarından farklıdır. Uluslararası hukukun kaynakları, aşağıdaki parametrelerde ulusal hukukun kaynaklarından seçiliyorlar.

1. Uluslararası hukukun kurallarını taraflar aralarında anlaşarak ortak iradelerini belirlerler.

2. Genel olarak uluslararası hukuk kurallarının öngördüğü öznel haklara, uluslararası hukukun diğer öznelerinin yasal yükümlülükleri ile çelişirken, ulusal hukukta bu duruma çok sık rastlanmamaktadır.

Bu bağlamda, uluslararası hukukun kaynaklarından söz ederken ya öznel hukuk kaynağı olarak ya da uluslararası ilişkilerin yasal yükümlülük ve sorumluluk kaynakları olarak konuşmak oldukça doğaldır. Çoğu durumda, uluslararası hukukun kaynakları kavramı altında yükümlülükler hakkında konuşmak tercih edilir, çünkü yükümlülükler uluslararası yasal yaptırımlar biçiminde olumsuz yasal sonuçlara yol açma tehlikesi taşıdığından bunlar göz ardı edilmemelidir.

Uluslararası hukukun kaynaklarının asıl sorunu listelerinin belirsizliğidir. Uluslararası yasal düzenleyici belgeler kapsamlı bir kaynak listesi içermez. Bazı bilim adamları, çağdaş uluslararası hukukun kaynaklarının listesinin, 26 Haziran 1945'te kabul edilmiş Birleşmiş Milletler Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'nün 38. maddesinde bulunduğu inanmaktadır (www.unicankara.org.tr/adalet_divani- Erişim Tarihi: 20.12.2018). Belgede Uluslararası hukukun kaynakları olarak bunlar gösteriliyor:

- Hem genel, hem de özel uluslararası sözleşmeler (rakabet eden devletler tarafından özel olarak tanınan kuralların belirlenmesi);
- evrensel uygulamanın pratiği olarak bilinen uluslararası tecrübe;
- uygar uluslar tarafından tanınan hukukun genel ilkeleri;
- 59. maddede belirtilen şartla, adli kararlar ve çeşitli ulusların kamu hukuku alanındaki en nitelikli uzmanların doktrinleri (yasal normların tanımlanmasına yardımcı amaçlı).

BM Anayasasının ayrılmaz bir parçası olan bu Statü, neredeyse bütün devletlerin katıldığı uluslararası antlaşma görevi görüyor.

Genel uluslararası sözleşmeler kavramı altında bütün devletlerin katıldığı veya katılabileceği ve tüm uluslararası topluluğa ait yasal kuralları, yükümlülükleri içeren genel uluslararası anlaşmalar, hukuk kuralları anlaşılmaktadır.

Uluslararası hukuk kuralını oluşturan uluslararası gelenekler, tekrarlanan homojen eylemlerin sonucu olarak oluşturulan ve hukukun üstünlüğü olarak kabul edilen uluslararası hukukun davranış kuralları olabilir. Faaliyetlerin tekrarı, yerine getirilme sürelerinin devamlılığını ifade eder. Davranış kurallarını bir gelenek olarak nitelemek zor bir süreçtir. Sözleşmeden doğan normlardan farklı olarak, gelenekler yazılı olarak tek bir işlemle biçimlendirilmez. Bu nedenle, geleneklerin varlığını oluşturmak için, BM Uluslararası Adalet Divanı Tüzüğü'nün 38. Maddesinde de listelenen yardımcı araçlar kullanılır: çeşitli ülkelerin uluslararası hukuku alanında en çok tanınan uzmanlarının adli kararları ve doktrinleri, teorik olarak, uluslararası kuruluşların ve devletlerin tek taraflı eylemlerinin ve ek kaynaklarının kararlarını tahsis ederler (www.unicankara.org.tr/adalet_divani- Erişim tarihi 25.12.2019).

Uluslararası Adalet Divanı'na veya diğer uluslararası yargı organlarına bir anlaşmazlık sunarken, devletler sık sık bu yargı organlarından tartışmakta olan tarafları bağlayıcı geleneksel kuralların varlığını belirlemeyi isterler.

Bugün bile, hukuk literatüründe belirtildiği gibi, uluslararası ilişkilerin uygulamasında dört tür uluslararası hukuk kaynağı türü geliştirilmiştir: uluslararası anlaşma (sözleşme), uluslararası yasal gelenekler, uluslararası konferans ve toplantıların raporları, uluslararası örgütlerin kararları.

Uluslararası hukuk anlaşmalarının kuralları gibi, uluslararası hukukun kuralları iki aşamada oluşturuluyor:

- 1) davranış kurallarının koordinasyonu ile;
- 2) kararlaştırılmış davranış kurallarına uluslararası hukuk normlarının yasal gücünün verilmesi ile (Бекяшев, 2004: 97).

Uluslararası hukukun kaynakları olarak uluslararası hukuk kurallarının yer aldığı konferans ve toplantı kararları da değerlendirilmelidir. Bunlar arasında, örneğin, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİT) Belgeleri: 1975 Nihai Kanunu, Stockholm Sonuç Belgesi 1986, Viyana Sonuç Belgesi 1989, 1990 Kopenhag Toplantı Belgesi, Paris Yeni Avrupa Anlaşması 1990, Moskova Toplantı Belgesi 1991 vb. Belgeleri gösterebiliriz. Uluslararası hukukun sùjeleri için genel davranış kurallarını içermek bu belgelerin yasal niteliğidir (Ergöl, 2016: 28).

Genellikle, uluslararası anlaşmalar olmayan konferans ve toplantıların nihai kararları yasal nitelik taşıyorlar.Çoğu örgütün, kuruluşun tüzüğüne uygun olarak, kuruluşlarının kararları tavsiye niteliğindedir. Bunun sonuçunda , iki düzenleyici kararlar grubunun oluştuğunu söyleye biliriz:

- bu örgütün organları için bağlayıcı kurallar oluşturmak ve bu örgütün iç hukukunun bir parçası olmak (örgütün düzenlemeleri, örgütün bütçesine ilişkin kararlar, örgütün işleyişini düzenleyen kurallar vb.);
- yasal olarak bağlayıcı uluslararası anlaşma kurallarına (ICAO standartları, IAEA'nın önerileri vb.) veya yerel mevzuata atıfla yasal olarak bağlanma.

1.5. ULUSLARARASI HUKUKTA KİŞİLİK

Kişilik, her şeyden önce, psikofiziksel özellikleri ile biyolojik bir varlık olan insandır, ancak biyolojik bir varlık olarak insan henüz kişi değildir. Kişilik olarak insan, yalnızca toplumla etkileşimde oluşuyor (Quliyev, 2015: 5).

Uluslararası hukuk, tarihsel olarak devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen yasalar sistemi olarak ortaya çıkmıştır. Hakların ve yükümlülüklerin taşıyıcıları başlangıçta yalnızca uluslararası hukuki ilişkilere katılan devletler idi. Bu durum yüzyıllar boyunca değişmez şekilde sürdü.

XX. yüzyılda uluslararası hukukun yeni öznelere (süjeleri): hükümetlerarası örgütler, bağımsızlık için savaşan uluslar ve halklar ortaya çıktı (Çakmak, 2014: 182). Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulması ve Birleşmiş Milletler Statüsü'nün kabulü, küreselleşme süreçleri, barış ve uluslararası güvenliğe yönelik sürekli ortaya çıkan tehditler, yeni yaranan demokratik devletleri ve uluslararası toplumu bir bütün olarak uluslararası ilişkilerde yeni koşullara uyum sağlamak amacıyla zor bir seçimleyüz yüze getirdi. Bireyin uluslararası ilişkilerde rolü çarpıcı bir şekilde artmıştır ve insan hakları Birleşmiş Milletler faaliyetlerinin odak merkezinde idi.

Modern küreselleşen dünyada mevcut olmak, hayatta kalmak hem devletlerin çıkarlarını hem de bireysel hakları göz önünde bulundurarak mümkündür. Bu konuda uluslararası hukuk yalnızca egemenliği değil, aynı zamanda devletlerin egemenliğinin mutlaklaştırılması ile mümkün olmayan belirleyici rolü de oynamalıdır.

Şimdi uluslararası toplumun gelişiminde iki ana eğilim var. Bunlardan ilki, devletlerin kendi aralarındaki işbirliğini ve etkileşimi, uluslararası

örgütlerin ve hatta ittifakların yaratılması vasıtasıyla güçlendirme isteğidir. İkincisi, devletlerin devlet egemenliğini mutlaklaştırma, kendi “ulusal” çıkarlarını uluslararası anlaşmaların zararına gerçekleştirme ve eski uluslararası hukukun dogmalarını savunmaya teşebbüs etme istekleridir (Çakmak, 2014: 13,14).

Bu iki karşıt eğilim, kişilerin haklarını etkileyen uluslararası hukukun norm ve ilkelerini uyumlaştırma, bu alandaki uluslararası anlaşmaları devletler tarafından onaylama ve uygulama sürecinde özellikle belirgindir.

Şu anda, uluslararası hukuk yalnızca devletler arasındaki ilişkileri değil aynı zamanda insan hakları ve özgürlüklerini de düzenlemektedir. Modern dünyada kişilerin hakları, özgürlükleri ve çıkarları BM’nin faaliyetlerinin merkezindedir.

Bireyin uluslararası ilişkilerde rolü sürekli artmaktadır. Özellikle uluslararası yasal ilişkilere katılan bireylerin eylemlerini siyasi değil kişisel çıkarları tarafından yönlendirildiğini vurgulamak gerekir. Kişiye haklar, özgürlükler, yükümlülükler sorumluluklar vermek, bireyin giderek daha çok uluslararası hukukun öznesi haline geldiğini göstermektedir.

Bireyin uluslararası tüzel kişiliği ve bireyin uluslararası hukuktaki durumu sorunu, hukuk biliminde en tartışmalı konularından biridir. Batılı yazarların birçoğunun uluslararası tüzel kişilik teorisini desteklemesine rağmen, bireyin uluslararası hukukun öznesi olarak tanınmasına yaklaşımları farklıdır. Bu nedenle, tanınmış İngiliz bilim alim G. Lauterpacht, 1950’de “Birleşmiş Milletler Tüzüğü’nde ve diğer uluslararası anlaşmalarda yer alan uluslararası hukukun, bireylerin iç hukuktan bağımsız olarak temel haklarını tanıdığını ve böylece bireyi uluslararası hukukun konusu olarak tanımladığını” yazmıştı.

Şu anda, birey uluslararası hukuku normlarının oluşturulmasına doğrudan dahil olmakta ve bunların uygulanmasını kontrol etmektedir. Bu normların uygulanmasının, devletlerin temsilcilerinden değil, uzmanlardan oluşan kontrol ve yargı organları tarafından büyük ölçüde sağlandığı bilinmektedir.

Uluslararası hukuki ilişkilerin özelliklerini dikkate alarak, uluslararası hukukun süjelerinin tanımını vermek mümkündür: uluslararası hukuki ilişkilere katılan, uluslararası hukukun normlarını oluşturan ve bunların uygulanmasını izleyen ve bu normların ihlal edilmesinden sorumlu olan uluslararası hak ve yükümlülüklerin taşıyıcısıdır. Bu kadar geniş bir tanımdan sonra, bireyin sınırlı tüzel kişiliğe sahip uluslararası hukukun öznesi olduğu kabul edilmelidir.

Uluslararası hukukun süjeleri, uluslararası hukukun katılımcıları, uluslararası hukukta hak ve sorumlulukları olan ve yükümlülüklerinden sorumlu olanlardır (Serozan, 1994: 13). Uluslararası hukukun öznelere, sadece hak ve yükümlülüklerin taşıyorlar, aynı zamanda uluslararası hukuk normlarının oluşturulmasında ve uygulanmasında uluslararası hukuk ve düzenin kurulmasına ve sürdürülmesine de katılıyorlar.

Devlet, uluslararası hukukun ana öznesidir (Çağlayan, 2014: 378). Uluslararası hukukun diğer tüm öznelere türev veya ikincildir. Devletler, uluslararası hukukun temelsüjeleridir, uluslararası örgütlerse devletler veya toplumlar tarafından meydana getirilen türemiş (ikincil) süjelerdir. Uluslararası ilişkilerde genel insan çıkarları yalnızca devletler tarafından değil, aynı zamanda bireyler - evrensel ve bölgesel kuruluşlardan uzmanlar, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ve diğerleri tarafından da korunmaktadır.

Bireylerin ve tüzel kişilerin, sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ve uluslararası ilişkilerde çeşitli uluslararası birliklerin geniş katılımı bu

ilişkileri daha az siyasileştirmektedir. Bu durum sadece bireysel olarak devletlerin değil, bir bütün olarak uluslararası toplumun çıkarlarını yansıtmaya başlıyorlar.

XXI yüzyılda dünyada yalnızca devletin ve bireyin çıkarlarının makul bir kombinasyonu ile, insan uygarlığına layık uluslararası bir yasal düzen oluşturmak mümkündür.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖRGÜT KAVRAMI VE TANIMI

2.1. ÖRGÜT KAVRAMI

Örgüt, ortak bir amaç veya hedeflere ulaşmak için faaliyetleri bilinçli olarak koordine edilen insan grubudur. Geniş anlamda, "örgüt" kavramı biyolojik, sosyal ve teknik nesnelere uygulanır.(Alıç, 1995: 4) Bilimsel makalelerde "örgüt" kavramı şöyle tanımlanmaktadır:

- bütünün iç düzenliliği, tutarlılığı, az ya da çok farklılaştırılmış ve özerk bölümlerinin etkileşimi;
- bütünün hisseleri arasında ara bağlantıların oluşmasına ve gelişmesine yol açan bir dizi süreçler,eylemler, davranışlar ya da kurallar toplusu(sistemi) (Çelebi, 1983: 34);
- Bir program veya amacı ortaklaşa uygulayan ve belirli kural ve prosedürlere dayanarak hareket eden kişilerin birleşmesi (Parsons, 1970: 75).

Bu tanımlarda, üç düzeyde organizasyon vardır: yapısal, usule dayalı ve sosyo-psikolojik. Klasik yönetimin babası olarak kabul edilen A. Fayol, örgütlenmenin maddi ve sosyal teşebbüsün organizması anlamına geldiğini belirtmiştir (Tosun, 1992: 24).

Belirli bir grubuörgüt olarak düşünmek için, kendilerini bu grubun bir parçası olarak kabul eden en az iki kişinin olması gerekir. Belirli bir grubun tüm üyelerinin ortak olarak anladığı bir amaç (yani, istenen son durum veya sonuç) ve anlamlı bir hedefe ulaşmak için çalışan ekip üyelerinin olması gerekiyor.

Bu temel özellikleri bir esasta birleştirerek, aşağıdaki tanım verilebilir: bir örgüt, faaliyetleri ortak amaç veya hedeflere ulaşmak için bilinçli bir şekilde yönetilen insan grubudur.

Fonksiyon olarak örgütlenme, işin unsurları ile etkileşimlerinin sırası arasında oranlar belirleyerek plandaki hedefin gerçekleştirilmesini sağlamaya yöneliktir. Örgüt, yönetim ve kontrol sistemlerinin oluşumunu, her çalışanın sistemdeki yerini ve rolünü, bölüm ve birimler arasındaki dağılımını belirlemeyi, aralarında açık bir etkileşimin organizasyonunu, herhangi bir sürecinin belirtilen seyrini ve programa uygun olarak tüm işlevlerin performansını sağlamasını, bireysel hizmetlerin ve çalışanların faaliyetlerini düzenleyen belgelerin geliştirilmesini içerir (Хедоури, Альберт ve Мескон: 2006: 18).

Nicel belirlilik, ortak hedeflerin varlığı ve bunlara ulaşmak için araçlar, münferitlik, yönetme, yönetim ve koordinasyon merkezinin varlığı örgütün belirtileri hesap ediliyor. HerHer organizasyon yaygın bazı özelliklere sahiptir. Bu özellikler şunlardır:

- Örgüt felsefesi (değerleri, temel görüşleri);
- amaçlanan ürün ve hizmetler;
- bu örgütü diğerlerinden ayıran veya birlik ve bütünlük yaratan "sınırlar";
- Çalışanların örgütte birleştikleri ve kendi özel yapılarını oluşturdukları ortak hedeflerin yanı sıra, bu hedeflere ulaşma yollarını;
- Örgütün pazar ilişkileri sistemindeki rolü ve yeri;
- Örgütün imajı, dış imaj (topluma karşı sorumluluk, ortaklar, tüketiciler);
- Bu sistemdeki çalışanların dış çevre ile etkileşime girme eylemleri (Hedburi, Albert ve Meskon, 2004: 18).

Örgütün temel unsurlarının yanı sıra, dış çevre ve gelişim aşamalarıyla olan ilişkilerinin anlaşılmasıyla birlikte, başarılı yönetim için farklı çeşit ve türdeki kuruluşların özelliklerinin belirlenmesi önemlidir. Örgütler

basit (1 hedefli) ve karmaşık (çok hedefli), resmi (biçimsel) ve gayri resmi (biçimsel olmayan), ticari ve gayri ticari vb. ola bilirler (Арутюнова ve Пирогова, 2007: 18).

Resmi örgüt, yönetim girişimi sırasında bilinçli ve amaçlı olarak oluşturulan bir organizasyondur, resmi kuralları, hedefleri, bağlantıları vardır. Bu grup tüm uluslararası örgütleri ve devlet kurumlarını, iş organizasyonlarını içerir. Resmi yapı içinde her zaman gayri resmi bir örgüt vardır. Gayri resmi örgüt kendiliğinden oluşan, belirli bir amacı yerine getirmek ve belirli görevleri çözmek için düzenli etkileşime giren bir grup insandır. Aynı zamanda, bu insanlar iş hiyerarşisine bağlı değildir, ortak çıkarlar ve arkadaşça sempati temelinde birleşirler.

2.1.1. Modern Örgütler

Örgütler neredeyse toplum tarihi kadar eski olmasına rağmen, 20. yüzyıla kadar, hiç kimse onları sistematik olarak nasıl yöneteceklerini düşünmemiştir. İnsanlar örgütleri kullanarak, daha fazla para kazanmayı, daha fazla politik güç kazanmayı düşünmüşler, ancak onları yönetmekle ilgilenmemişler.

Herhangi modern örgütün ortaya çıkmasının koşulu, belirli bir hedefe ulaşmak için karmaşık ortak faaliyetin uygulanması gereğidir; yani, kuruluş olgusu, varlığının içinde, amaçlı bir sistem olarak kendini gösterir. Yönetim süreci, karar vermeyi, alternatif stratejiler seçmeyi ve sonuçları önceden belirlenmiş hedeflere göre değerlendirmeyi içerir.

Günümüzde, modern örgütlerin gelişimini etkileyen ana faktörlerden biri ve belki de en önemlisiküreselleşme sürecidir (Кузнецов, 2010: 95). Küreselleşen dünyada bir örgütün en belirgin özelliği, yatay ve dikey olabilen emek bölümüdür (AKSAY, 2015: 111). Tüm işlerin bileşenlere bölünmesine genellikle iş emeğinin yatay bölümü denir. Dikey iş

bölümü, eylemleri koordine etme işini eylemlerin kendisinden ayırır (Aksay, 2015: 111). Dikey işbölümü dikey yönetim seviyelerinin oluşmasına yol açar (örneğin askeri örgütlenmeler) (Sucu, 2010: 9).

Her çeşit örgütün yönetilmesi gerekiyor. Yönetim, örgütlenmemiş bir kalabalığı etkili, odaklanmış ve üretken bir gruba dönüştüren özel faaliyet türüdür. Böyle bir yönetim, hem sosyal değişimin uyarıcı bir unsuru hem de önemli sosyal değişim örneğidir.

Yönetim, bir örgütün amaçlarını belirlemek ve gerçekleştirmek için planlama, organizasyon, motive etme ve kontrol sürecidir. Uluslararası uygulamada örgütün idraetmesine yönetim, yönetim faaliyetlerini gerçekleştirenlere ise yönetici denir. Yönetim seviyesi, üst düzey yöneticileri, orta yöneticileri ve alt düzey yöneticileri belirlemeye dayanmaktadır (Koparal, 2013; 3-4).

Bir örgütün belirli bir yönetim modelini geliştirilmesi, ne örgütün küresel hedeflerinin, ne de şirketin özelliklerinin, ne de çalışanların motivasyonunun özelliklerinin dikkatsiz bırakılmadığı çok adımlı bir süreçtir. Kuruluşun personel yönetimi için belirli bir strateji belirlendikten sonra, yönetim sorunlarının çözüleceği adımlar da geliştirilmektedir. Yönetimin yapıldığı modern organizasyonun görüntüsünü vermek istiyorum. Bir örgütte, içinde bulunan bireylerin birkaç sınıfı (veya klanı veya türü) vardır ve yönetici bunlardan yalnızca biridir. Bunları sırayla gözden geçirelim (Коршунов, 2013: 12):

1. Kurucu babalar (kurucular), herhangi bir sebepten dolayı, devleti kurtarmaya yardım etmek veya bir tür siyasi faaliyet geliştirmek (parti ise) veya fakirlere yardım etmek (vakıf ise) veya ekonomik sorunu (eğer yeni bir bakanlık ise) çözmek için bir örgüt kurmuş kişilerdir.

2.Üst düzey yönetim personeli - üst düzey yönetici kişiler ya da karar alma konusunda yasal olarak yetkili olan milletvekilleri ile üst düzey yöneticiler.

3.Öncelikle yürütme direktörlerine konuyla ilgili uzman bilgisi sağlayan ve ikincisi karar verme sürecinde çeşitli yardımcı işlevler gerçekleştiren kişilerden oluşan katman: gerekli güncel bilgileri toplamak, olası alternatifleri formüle etmek, hedefleri ve kriterleri tanımlamak, mevcut maddi, ahlaki ve diğer kısıtlamaları, yasal gereklilikleri dikkate almak vb.

4.Karar verme süreciyle doğrudan ilgili olmayan bir teknik personel katmanı (bilgisayar operatörleri, sürücüler, depo yöneticileri, yangın güvenlik görevlileri, kapıcılar vb.).

2.2. MODERN ÖRGÜTLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Örgütlerin standart ortak özelliklerinin yanı sıra (iç çevre ,yapı, iç süreçler, teknoloji, personel, kurum kültürü), dış çevre ile doğrudan (hissedarlar, rakipler, yerel makamlar, sendikalar ve ilgili toplumlar, tüketiciler, tedarikçiler) ve dolaylı etkileri (politika, hukuk , fiziksel ve coğrafi koşullar, kurumsal ve teknik koşullar, sosyo-kültürel faktörler, ekonomi) son yıllarda örgütlerin işleyişi ve gelişiminde yeni eğilimler oluşturmuştur.

Bunlardan en önemlisi, hiyerarşilerin öneminin azaltılması, sert (dikey) yapılardan önemli özerklik ile karakterize yumuşak, kendi kendine organize edilmiş yatay yapılara geçiştir (Aksak, 2015:112). Bölgesel, yatay sistem oluşumu, kendini geliştirme, özyönetim ve buna bağlı olarak yatay yönetim önceliğidir.Bu durum, aşağıdakilere sebep oluyor: potansiyel yatırımcıları ve iş ortaklarını ortak faaliyetlere

çekmek;modern ilerici endüstriyel, ticari ve bilgi teknolojilerinin yayılması ve erken gelişimi, araştırma verilerinin ve en iyi uygulamaların kullanımı; Çalışanların mesleki seviyesini arttırmak;örgütlerin dış ekonomik ilişkilerinin kurulması; yasal ve düzenleyici işlemlerin işyerleri tarafından gözetilmesi; Piyasa katılımcılarının ve halkın ekonomik kuruluşların faaliyetleri ve ürettikleri ürün ve hizmetler hakkında bilgilendirilmesi (Aksak, 2015:114).

Yukarıda söylediklerimizi genellersek Modern organizasyonların genel özellikleri olarak bunları göstere biliriz:

1. Kaynaklar - hedeflere ulaşmak için gereklidir. Bunlar insanlar (insan kaynakları), sabit ve döner sermaye, teknoloji ve bilgi vb. olabilir. Amaç: En düşük maliyet ve en yüksek verimlilikle hedefin başarılması.
2. Dış çevreye bağımlılık: ekonomik koşullar, tüketiciler, sendikalar, mevzuat, rakipler, değerler sistemi, bilimsel ve teknolojik gelişme.
3. Yatay işbölümü: işin emek sürecinin katılımcıları arasında, profesyonel olarak bileşenlere bölünmesi. Örnek: üretim, pazarlama, finanslar.
4. Dikey iş bölümü: Koordinasyon eylemleri çalışması, yönetimin özü.
5. Organizasyonun yapısı: Bu formda inşa edilen yönetim seviyeleri ve fonksiyonel alanlar arasındaki ilişkiler ve ilişkiler kümesi, belirlenen amacına en etkili şekilde ulaşılmasını sağlar.
6. Yönetime duyulan ihtiyaç: bir kuruluşun hedeflerine ulaşması için, tüm yapısal unsurların faaliyetleri dikey iş bölümü ile koordine edilmelidir.

2.3. ÖRGÜTSEL KÜLTÜR

Zamanla kültür anlayışı değişiyor. Son iki ya da üç yüz yıl boyunca, baskın yaşam tarzı endüstriyel, fabrika sistemi ve aynı zamanda uygun kültür türünü şekillendiren kentsel yaşam tarzı etrafında odaklandı. Halen, bilgi işlem ve hizmetlere odaklanmış bir post-endüstriyel kültüre geçiş olduğuna inanılmaktadır. Bu yaklaşım, kültürü toplumun ortaya çıkışını, işleyişini ve gelişimini gösteren sistem oluşturucu bir unsur olarak görmemizi sağlar. Aynı zamanda, kültürün kendisi toplumun alt sistemi ve kendi unsurlarına sahip olan ve toplumun diğer alanlarından etkilenen açık bir sistem olarak temsil edilir.

Örgüt kültürü, kuruluş veya örgüt üyelerinin mutlak çoğunluğunun ve dış belirtilerinin (örgütsel davranış) paylaştıkları normlar ve değerlerdir. Örgüt kültürünün ana özellikleri şunlardır: iç entegrasyon (örgütün bütün üyelerine birbirleriyle etkileşimlerinin şekli hakkında fikir verir); dış adaptasyon (organizasyonu dış ortama uyarlar) (Edgar, 2002: 1-3).

E. H. Schein'in belirttiği gibi: “kültür, arzu edilen ve istenmeyen davranışlar hakkında derslerin alındığı önemli olaylar etrafında şekillenir” (Шейн, 2002: 110) T. E. Dil ve A. A. Kennedy'ye göre, örgüt kültürü “insanların nasıl davranması gerektiğini açıklayan gayri resmi kurallar sistemidir” (Армстронг, 2002: 74).

Örgüt kültürünün oluşturulma süreci, personelin davranışının yapısal olarak etkileme girişimidir. Belli tutumların oluşumu ile uğraşarak çalışanların belirli örgütsel yapı içindeki değer sisteminin yapılandırılması istenen davranış teşvik edebilir, planlayabilir ve tahmin edebilir. Ancak yine de daha önceden şekillenmiş olan örgüt kültürü de dikkate alınmalıdır.

Genelde yöneticiler, örgütlerinin felsefesini oluşturmaya çalışırken ilerici normlar ve değerleri beyan ederler, hatta bazı fonlara yatırım yaparlar, fakat her zaman istenen sonuçları alamazlar. Kısmen, bunun nedeni gerçek hayat değerlerinin ve normlarının uygulanan örgütsel normlarla çelişmesidir. Bu nedenle, örgüt personelinin çoğunluğu tarafından reddedilir.

Örgüt kültürü türlerinin en popüler tipolojisi K. Cameron ve R. Quinn tarafından yaratılmıştır. Bir örgüt temel değerleri yazarlara göre dört kriter grubuna dayanır (Yücel ve Koçak, 2014: 52):

1. ayırıklık ve esneklik;
2. kontrol ve kararlılık;
3. entegrasyon ve iç odak;
4. farklılaşma ve dış odak.

Yukarıdaki kriterlere göre personelin yönetilmesine yönelik 4 örgütsel kültür modeli bulunmaktadır, onlara göz gezdirelim.

1.Klan organizasyon kültürü. Üyelerinin çokça ortaklaştığı, arkadaş canlısı bir takımı ifade eder. Kuruluşun bölümleri büyük ailelerle benzerlik göstermektedir. Örgütün liderleri, üyeleri tarafından eğitimci olarak algılanır. Organizasyon gelenek ve sadakat nedeniyle birbirinden ayrılamaz, içeride, ahlaki iklime ve ekibin uyumuna büyük önem verilir. Bir faaliyetlerdeki başarı, insanlara değer vermek iyi bir duygu olarak tanımlanmaktadır. Bu tür örgüt kültürü ile takım çalışması ve anlaşma teşvik edilir (Cameron, 2006: 41).

2.Adhocrasi örgüt kültürü. Aktif girişimci ve yaratıcı çalışmaları ifade eder. Genel bir başarı elde etmek için çalışanlar risk almak ve kişisel fedakarlık yapmak istiyorlar. Böyle örgütlerin liderleri yenilikçiler ve risk alan kişiler olarak kabul edilir. Örgütün temel unsuru inovasyon ve deneyime adanmışlıktır. Uzun vadede, örgüt yeni kaynaklar edinmeye ve

büyümeye odaklanıyor. Başarı, benzersiz ürünlerin üretimi veya yeni hizmetlerin sağlanmasıdır. Aynı zamanda, hizmet veya ürün pazarında liderlik önemlidir. Organizasyon yaratıcılığı, özgürlüğü ve kişisel inisiyatifleri teşvik eder.

3.Hiyerarşik örgüt kültürü. Bu tür bir örgüt kültürü resmileştirilmiş ve yapılandırılmış örgütlenmelerde gerçekleşir. İşçilerin tüm faaliyetleri prosedürlere tabidir. Liderler rasyonel görüşlü organizatörler ve koordinatörlerdir. Örgüt, faaliyetlerinin ana yolunun sürdürülmesine büyük önem verir. Buradaki birleştirici gerçek, resmi politika ve resmi kurallardır (Erdem, Adıgüzel ve Kaya, 2010: 79-80).

4.Piyasa organizasyon kültürü. Bu tür kültür, sonuç almaya odaklanan örgütlerde hakimdir. Ana görev - hedeflerin uygulanmasıdır. Böyle bir örgütün çalışanları her zaman amaçlıdır ve sürekli olarak birbirleriyle rekabet eder. Yöneticiler zorlu rakipler ve zorlu yöneticilerdir. Her zaman talepkardırlar. Böyle bir kuruluş daima kazanma hedefi ile birleşir, çünkü başarı ve itibar temel değerlerdir (Özbek, 2008: 40).

2.4. ÖRGÜTSEL DAVRANIŞ

Örgütsel davranış, bir örgütün sosyal, politik, teknolojik ve ekolojik bir ortamda davranışı, faaliyetleri, bireylerle olduğu gibi diğer kuruluşlarla ilişkileridir (Дорофеева, 2014: 10). Ayrıca, örgütsel davranış, insanların örgütsel yapı içindeki etkileşimi olarak tanımlanabilir. Örgütsel davranış sistemini inceleme yöntemleri olarak şunları belirleyebiliriz:

1. görüşmeler, anketler, iş tatmini seviyesini veya ekibin örgütsel iklimini ölçme şekli olarak test - anketler;

2. çalışanların veya çalışan gruplarının faaliyetlerini düzenleyen sabit bilgilerin toplanması (şirket kodu, ana sözleşme, iş tanımları ve düzenlemeler, sözleşmeler);
3. gözlem - işyerinin durumu ve bu durumun incelenmesi, çalışanların örgüt kültürünün gerekliliklerine göre ortaya çıkışı;
4. deneyler - doğal veya laboratuvar deneyleri yapmak.

Örgütsel davranış kalıpları farklı olabilir. Aynı örgüt ortamında, insanlar farklı davranabilirler. Her bir insane farklı davranış biçimi seçmek için her zaman özgürdür. Aksine, girişimde var olan davranış biçimlerini ve normlarını, değerlerini kabul edemez veya örgüt felsefesini vehedeflerini bölmemeyi kabul edebilir. Bu temel davranış bileşenlerinin nasıl birleştirildiğine bağlı olarak, çalışanların örgütsel davranışının 4 modeli vardır: Disiplinli ve adanmış kuruluş üyesi; düzeltici; orijinal; asi (Латфуллина, 2006: 16).

Disiplinli ve adanmış örgüt üyesi, tüm davranış normlarını ve sağlam değerleri kabul eder. Bu durumda, çalışanörgütün çıkarlarıyla çatışmayacak şekilde davranmaya çalışır: işlerini kabul edilmiş norm ve davranışlara tam olarak uygun olarak yerine getirmek için her zaman disiplinli olmaya çalışır. Kural olarak, böyle bir çalışanın eylemlerinin sonuçları, kişisel yeteneklerine ve becerilerine ve ayrıca fonksiyonlarının içeriğini ve örgütteki rolünün ne kadar doğru tanımlandığına bağlıdır.

Düzeltilici, kurumun değerlerini kabul etmez, ancak davranışını, içinde benimsenen davranış biçimlerine ve normlarına uygun olarak oluşturmaya çalışır. Her şeyi kurallara göre yapar ve doğru yapar, ancak yürütmenin ve iyi bir çalışanın olmasına rağmen, kuruluşun güvenilir üyeleri kategorisine dahil edilemez, çünkü her zaman kuruluştan ayrılabilir veya kişisel çıkarlarına uygun ve aynı zamanda işletmenin çıkarlarına aykırı hareketlerde bulunabilir. Örneğin, böyle bir çalışan,

başka bir şirketin kendisine en iyi ücret koşullarını teklif ettiği anda sizi rahatlıkla terk eder ve vicdan azabı olmadan rakiplerin şirket sırlarını ortaya çıkarır. Fırsatçıların akılda bulundurulması gerekir - personel arasında en yaygın davranış şekli budur.

Orijinal, kurumun hedeflerini kabul eder, ancak içinde yer alan davranış normlarını ve geleneklerini kabul etmez. Bu durumda, çalışan hem yönetim, hem de meslektaşlarla ilişkilerde birçok zorluk yaratabilir. Takımda "beyaz karga" gibi görünüyor. Bununla birlikte, yönetim esneklik gösterir ve bireysel çalışanlara ilişkin önceden belirlenmiş ve iyi tanımlanmış davranış normlarını terk etme ve onlara davranış biçimlerini seçme özgürlüğü verme gücü bulursa, bu kategori örgütte yerini alabilecek ve ayrıca bundan büyük fayda sağlayacaktır. Bu tip yaratıcı grupta, özgün çözümler ve yeni fikirler üretebilen birçok yetenekli insan var.

Asi, değerleri veya davranışsal normları kabul etmeyen bireydir. Bu işçi, sürekli çevre ile çatışan ve çatışma durumları yaratan açık bir asidir. Çoğu zaman, "isyancılar"ın davranışlarından örgütün yaşamını büyük ölçüde karmaşıktır ve hatta bazen ona zarar veren çok sayıda soruna yol açar. Ancak, bu tür örgütsel davranışların kabul edilemez olduğu ve bu şekilde davranan çalışanların organizasyon için yararsız olduğu doğru değildir. Ve bunların arasında, tüm rahatsızlıklara rağmen, varlıklarıyla büyük faydalar sağlayan çok yetenekli insanlar da vardır.

2.5.ÖRGÜT KURAMLARI

Örgüt, süreç veya fenomen olarak görülebilir. Bir süreç olarak, örgüt bütünün parçaları arasındaki ara bağlantıların oluşmasını ve gelişmesini sağlayan bir dizi eylemlerdir, programın veya amacın uygulanması için

unsurlar sistemidir ve belirli kural ve prosedürlere dayanarak hareket eder.

Toplum, insan faaliyetinin tüm yönleri ve tezahürlerinin birbirine bağlı olduğu birçok örgütten oluşuyor (Макаpченко, 2008: 8). Örgüt kuramları aşağıdaki soruları cevaplamak için tasarlanmıştır: örgütlere neden ihtiyaç duyulur? nasıl oluşturulurlar? işlev ve değişimleri nelerdir? Neden örgüt üyeleri bu şekilde davranıyorlar?

Örgüt kuramı, her tür örgütün yapısının genel düzenini, işleyişini ve gelişimini hedefleyen karmaşık dinamik sistemler olarak inceleyen bilimsel bilgi alanıdır. Bilim olarak örgüt kuramları, kişinin her hangi bir örgütün süreçleri ve olaylarıyla ilgili pratik deneyimini genelleştiren bir dizi ilke ve fikir olarak anlaşılmaktadır. Örgüt kavramı, yönetim, felsefe, fizik, sibernetik, genel sistem yönetimi, yönetsel kararlar, yönetim sistemleri araştırması ve diğer bilimlerle ilişkilidir.

Bağımsız bir bilim olarak, örgüt kuramı geçen yüzyılın başında ortaya çıkmıştır. Örgüt kuramı, nesnenin varlığını ve yönetim konusunu varsayar. Örgüt kuramı örgütlerin oluşturulması, işleyişi, gelişimi ve tasfiyesi ile ilgili prensipleri, yasaları ve kuralları inceler. Örgüt kuramları, bir nevi örgütlerin bilimsel organizasyonudur. Örgüt kuramı, diğer bilimlerle ilişkilendirilir ve onların yöntemlerini ve başarılarını geniş ölçüde kullanır. Bunlar psikoloji, sosyoloji, yönetim, örgütsel yönetim, sosyal psikoloji, ekonomi, antropoloji vb. bilimlerdir (Лапшин, 2009: 10).

Örgüt kuramının temelini sistem teorisi oluşturuyor. Sistemin belirtileri olarak: elemanlar kümesi, tüm elemanlar için ana hedefin birliği, aralarındaki bağlantıların varlığı, elemanların bütünlüğü ve birliği, yapı ve hiyerarşi, göreceli bağımsızlık, açıkça tanımlanmış yönetim şekli vb. gösterebiliriz.

Örgüt kuramının konusu örgütsel nesneler arasındaki yatay ve dikey örgütsel ilişkilerdir. Örgütsel ilişkiler, örgütsel nesnelerin faaliyetlerinin yaratılması, işlenmesi, yeniden düzenlenmesi ve sonlandırılmasında etkileri, etkileşimleri ve karşılımları içerir. Örgütsel ilişkiler yapısal ve işlemci olabilir (Çetin, 2003: 18).

Herhangi bir iş, yönetilmeden önce örgütlenmelidir ve üretimin her zaman döngüsel ve sürekli olarak sürdürüldüğü gerçeği göz önüne alındığında, her döngüde örgütün devam ettirilmesi ve organize edilmesi gerekir. Dolayısıyla, yönetim ile birlikte örgüt, yönetimin temelini bir tür profesyonel faaliyet olarak oluşturur.

Tarihsel süreci dikkate alarak örgüt kuramlarını üç esas grupta incelemek mümkündür (Ertekin, 2017: 68):

1. Klasik Örgüt Kuramları,
2. İnsan İlişkileri Kuramı,
3. Modern Örgüt Kuramları.

Yirminci yüzyılın başında, üretim konsantrasyonunun artması ve büyük sanayi işletmelerinin oluşumu nedeniyle, bilimsel örgütlenme sistemlerinin doğması için koşullar ortaya çıktı. Temel olarak, bu sistemler geliştirilmiş ve emek ve üretimin rasyonel organizasyonunu hedef almıştır. Klasik örgüt teorisi tarafından ele alınan fikirler ve kavramlar üç yönden çalışmaları kapsıyor (Güçlü, 2003: 64):

- bilimsel yönetim (F. Taylor, G. Gantt, H. Emerson);
- örgütün yönetim ilkeleri teorisi (A. Fayol, L. Urvik)
- bürokratik örgüt teorisi (M. Weber, P. Seleznik)

Klasik modelin temeli, örgütün yalnızca onu tamamen tasarlayan ve ona sahip olan yöneticilerin eylemlerinin sonucu olduğu düşüncesidir. Çekirdeği emek sürecidir. Örgüt, resmi bağlantılara izin verilen farklı düzeylerde hükümetlerin bulunduğu idari piramit olarak kabul edilir. Bir

kuruluşun iç hayatı, kurumun tüm üyelerini bağlayıcı olan kesin olarak tanımlanmış kurallar, düzenlemeler ve tavsiyeler sistemine göre ilerler. Burada sistem zorunludur ve yapısal elemanlar iyi kurulmuş kişisel olmayan mekanizma olarak çalışmalıdır.

Klasik okulun en önemli başarıları İdari ve endüstriyel kuruluşların doğasını ve ayrıca kuruluştaki gücün rolünü, doğasını anlama girişimi ve organizasyonun etkinliği için kriterler meselesidir. Klasik teorinin eksikliklerini düzeltme girişimi, insan ilişkileri kuramının ortaya çıkmasına sebep oldu. Bu akımın modelleri, insanı yalnızca bazı işleri yapan operatör olarak değil, aynı zamanda belirli sosyal ilgi alanlarına sahip birey olarak kabul edilen kişinin yetenekleri de dikkate alınarak oluşturulmuştur. İnsan ilişkileri kuramının kökeni, 1930'larda, büyük ölçekli makine üretiminin, çalışanın fiziksel yeteneklerini en yoğun şekilde kullanmasına neden olduğu ve bunun da bireyin ihtiyaçları ile çakıştığı gerçeğinden kaynaklanmaktadır. İnsan ilişkiler kuramı üç ana okul tarafından temsil edilir (Topaloğlu, 2011: 249):

- Neoklasik okul (J. Hicks, J. Robinson)
- İnsan ilişkileri okulu (G. Munsterberg, MP Follet, E. Mayo)
- Davranış Bilimleri okulu (D. MacGregor, R. Licert, A. Maslow)

İnsan ilişkileri kuramı, insan faaliyetinin temel uyarıcısı olarak sadece maddi menfaati olarak nitelendiren “bireysel insan” kavramını eleştirmede, aynı zamanda bireysel davranışın psikolojik temelini analiz etti ve “insanın dikkatinin ana hedefi” olduğu gerekliliğini ortaya koydu. İnsan faktörünün çekiciliği, örgüt ve yönetim teorisinde devrimci bir hareket idi. Bu güne kadar, insan faktörü, kuruluşun rekabetçiliğini ve etkinliğini büyük ölçüde belirlemektedir. Öte yandan, insan ilişkileri kuramı insan ilişkilerine, yönetime katılımcılığa, liderliğe, motivasyona odaklanmış ve böylelikle örgütsel düşüncüyü kurumun faaliyetleriyle

doğrudan ilişkili faktörlerin çalışmasından kaldırmıştır. Bu faktörlere çevresel değişkenler, malzeme ve teknolojik kaynaklar aittir. İnsan ilişkileri kuramı, kuruluşun değişkenlikleri hakkında net ve ikna edici bir anlayış verememiştir.

Örgüt yönetimi sürecinin çok yönlülüğü ve faaliyetini belirleyen çok sayıda faktörün varlığı araştırmacıları Örgüt kuramına yeni yaklaşımlar geliştirmeye yöneltti. Modern teoride, üç ana alan vardır (Al, 2010: 4-6):

- süreç yaklaşımı
- sistematik yaklaşım
- durumsal yaklaşım.

Süreç yaklaşımı, yönetimi, birbiriyle ilişkili yönetim işlevlerinin sürekli bir serisi olarak görür. Her tür kuruma uygulanabilir süreç yaklaşımı kavramı klasik okul çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Ana fonksiyonlar planlama, organizasyon, motivasyon ve kontrol fonksiyonlarıdır. İletişim ve karar verme, dört işlevi de yerine getirmeleri gerektiği için, bağlantılı süreçler olarak kabul edilir.

Sistem yaklaşımı, örgütü, birbirine bağlı birkaç alt sistemden oluşan açık sistem olarak kabul eder. Ana alt sistemler - insanlar, yapılar, görevler ve teknolojiler, değişen dış ortamda farklı hedeflere ulaşmaya odaklanmalıdır. Kuruluş ondan kaynakları alır, işler ve mal ve hizmetleri iade eder. Sistem teorisi, yöneticilerin örgütün bölümleri ile örgüt ve çevresi arasındaki ilişkiyi anlamalarına yardımcı olur (Herbert, 1979: 251). Durumsal yaklaşım, çeşitli yönetim yöntemlerinin uygunluğunun durum tarafından belirlenmesine odaklanır. Bu yaklaşım, organizasyonu etkileyen ana iç ve dış değişkenleri tanımlayarak, sistem teorisinin pratik uygulamasını genişletti. Bu yaklaşım açısından bir organizasyonu yönetmek için tek bir "en iyi yol" yoktur. Belirli bir durumda en etkili yöntem, ona en çok benzeyen yöntemdir (Can, 1991: 53).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUK KİŞİSİ OLARAK ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN KURULUŞU VE FAALİYETİ

3.1. ULUSLARARASI ÖRGÜT KAVRAMI

Uluslararası örgüt, belirli hedeflere ulaşmak için kalıcı bir sisteme ve uluslararası tüzel kişiliğe sahip, uluslararası hukuka uygun olarak kurulmuş uluslararası anlaşmaya dayanarak oluşturulan devletler birliğidir. Uluslararası örgütler, modern uluslararası hukukun temel konuları arasındadır (Şaban, 2006). Bu örgütler uluslararası ilişkilerde onları kuran devletler adına değil, kendi adına hareket ederler, bir dizi uluslararası hak ve yükümlülükleri vardır. Bazı konularda, uluslararası örgütlerin bireyleri ve tüzel kişileri doğrudan bağlayıcı kararlar alabilirler. Ayrıca, bu kararlar oy çokluğu ile alınabilir. Bu kuruluşların kararlarını uygulamak için belirli mekanizmaları var (Nəsibov, 2013: 199).

Herhangi bir uluslararası örgüt altı belirtinin (unsurların) varlığı ile karakterize edilir: egemen devletlerin katılımı, antlaşma temeli, belirli hedeflerin varlığı, daimi organlar sistemi, uluslararası tüzel kişiliğin kalitesi, uluslararası hukuka uygun olarak kurulması, en az üç devletin üyeliyi, kalıcı organlar ve karargahlar, üye devletlerin egemenliğine saygı duymak, devletlerin bir birinin iç işlerine karışmama, karar vermek için belirlenmiş prosedür vb.

Egemen devletlerin katılımı - hükümetlerarası örgütlerin üyeleri egemen devletlerdir;

Sözleşmenin temeli, uluslararası örgütün kurucu eylemi, yani tüzüğünü uluslararası sözleşmedir. Uluslararası örgütün tüzüğü özel bir sözleşme türüdür, çünkü o, herhangi bir uluslararası sözleşmenin yaptığı gibi

yalnızca tarafların (devletlerin) hak ve yükümlölüklerini belirlemiyor, aynı zamanda uluslararası örgüt yaratarak onun etkinliğini, yapısını, üyelerinin yasal statüsünü, personelini vb. belirliyor. Uygulamada, bazen uluslararası örgütün uluslararası bir sözleşme temelinde değil, mevcut örgüte bağılı kuruluş olarak kararlaştırmasına dayanarak oluşturulduğu durumlar da vardı. Böylece, BM Genel Kurul kararına dayanarak, UNCTAD Ticaret ve Kalkınma Konferansı (1964), Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü - UNIDO (1965), Birleşmiş Milletler Çevre Programı - UNEP (1973) oluşturulmuştur (Федотов, 2013: 55).

Belli hedeflerin varlığı - kuruluşun kendi kurucu eyleminde yer alan amaçları, meşruiyetini, yetkinliğini ve genel olarak örgüt içi mekanizmasının doğasını belirler.

Daimi faaliyet gösteren organlar sistemi (örgütün iç mekanizması) - sözleşmenin gereklerine uygun olarak örgütün hedeflerine yönelik faaliyetlerini gerçekleştiren organlarıdır.

Uluslararası tüzel kişiliğin kalitesine sahip olmak, bir kurumun uluslararası hak ve yükümlölüklerinin yanı sıra eylemleriyle böyle bir kazanım elde etme kabiliyeti demektir. Doğrudan uluslararası tüzel kişiliğe ilişkin haklar şunlardır: uluslararası anlaşmalar yapma hakkı, imtiyazlar ve dokunulmazlık hakkı, üye devletler tarafından örgütlenme hakkı, örgütün uluslararası sorumluluk alma yeteneği vb.

En genel biçimde uluslararası kuruluşlar aşağıdaki işlevleri yerine getirir (Baharçipek, 2010: 229):

- 1) bilgilendirme, uluslararası örgütün yayıncılık faaliyetini ifade ediyor;
- 2) düzenleme, uluslararası bir kuruluşun kural koymaya katılımını yansıtır;
- 3) örgütler hem devletlerle hem de diğer uluslararası kuruluşlarla kendi adına uluslararası anlaşmalar yapabilir;

- 4) uluslararası hukuk normlarının hazırlanmasında yer alabilirler;
- 5) etkililik, uluslararası örgüt tarafından üye devletlere sunulan hizmetleri kapsıyor;
- 6) kontrol, devletlerin uluslararası hukuk normlarına uygunluğunu denetlemek.

XIX yüzyılın sonunda devletlerarası sistem çerçevesinde ilişkilerin karmaşıklığıyla birlikte, modern uluslararası örgütlerin öncülleri olarak kabul edilebilecek sözde idari birlikler olan kalıcı uluslararası kuruluşlar yaranmıştı (Şaban, 2006: 78). Modern uluslararası hukukun oluşumu ve gelişimi ise zaten uluslararası örgütlerin sayısındaki hızlı büyümeni güçlü etkiledi.

Bir zamanlar, uluslararası örgütlerin uluslararası hukukun bağımsız süjeleri olarak mı görülmesi gerektiği veya devletler tarafından yarıldığı için bağımsız olmadığı yönünde doktriner bir tartışma vardı. Uluslararası örgütlerin tüzel kişiliğinin destekleyicilerinin görüşlerini savunmada kayda değer destek BM Adalet Mahkemesi'nin sayesinde elde edilmiştir. Uluslararası Örgütlerin tüzel ve özgür kişilik olarak faaliyet gösterdiğine artık hiç kimse şübhe etmiyor (Schremers, 2003: 87).

Modern uluslararası örgütlerin sayısı hem evrensel hem de bölgesel düzeyde çok önemlidir ve devletlerarası işbirliğinin neredeyse tüm alanlarını kapsıyor. Uluslararası sistemin kontrol edilebilirlik seviyesini arttırma ihtiyacının artması, esas olarak tüzüklerle tanımlanan örgütlerin yetkilerinin genişlemesini belirlemektedir. Tüzüğün gözden geçirilmesi genellikle zordur. Bu amaçla, iki vasıtaya başvurulur: gözden geçirilen yetkiler ve tüzüğün dinamik yorumu.

Uluslararası örgütün temel özelliklerinden biri uluslararası tüzel kişiliğe sahip olmasıdır. Uluslararası tüzel kişilik kalitesinin kendini gösterdiği

hak ve yükümlölüklerin kapsamı örgütten diğetine değışmektedir. Örgütlerin amaçları ve hedefleri bir dizi politik, ekonomik, sosyal ve diğel uluslararası yaşam faktörleri tarafından belirlenir. Uluslararası örgütlerin tüzel kişiliğı, devletlerin tüzel kişiliğinden aşağıdaki özelliklerine göre farklıdır (Sak, 2010: 129):

- a) tüzel kişiliğın kaynağına göre;
- b) tüzel kişiliğın niteliğı ve içeriğıne (hacmi) göre;
- c) tüzel kişiliğın sona ermesi ile.

Uluslararası örgütler uluslararası kanun yaratma sürecine aktif olarak katılmaktadırlar. Uluslararası örgütün sözleşme hukuki kapasitesini uygulayan organları genel kurul ve yürütme organıdır. Ek olarak, uluslararası kuruluş devletlerin kanun yapma uygulamasına yardımcı olabilir. Uluslararası örgütler çerçevesinde adli organlar (uluslararası mahkeme, belirli bir anlaşmazlığı çözmek için özel mahkemeler vb.) faaliyet gösterebilir. Bazı kuruluşlar Uluslararası Adalet Divanı'ndan tavsiye alabilir. Ayrıca, örgütler uzlaşma ve arabuluculuk, tavsiye ve ya tahkim gibi yollar sunarlar. Uluslararası kuruluşlar, devletlere uluslararası yasal yaptırımlar uygulayabilir, örneğın (Uluslararası hukukun yaptırımları, <https://www.ilimvemedeniyyet.com/uluslararasi-hukukun-yaptirimlari.html> erişim tarihi: 14.02.2019):

- Örgütün üyeliğinden kaynaklanan hakların ve imtiyazların askıya alınması (organlarda oy kullanma hakkının mahrum bırakılması, organlarda temsil hakkı, yardım ve hizmet alma hakkı);
- kuruluştan çıkarılma;
- üyeliğın reddedilmesi;
- belirli işbirliğı konularında uluslararası iletişimden dışlanma.

Ayrıca, bazı örgütleruluslararası hukukun temel ilkelerine uyulmadığı durumlarda daha sert yaptırımlar uygulayabilir:

- silahlı kuvvetlerin kullanımına kadar zorlayıcı önlemler (BM);
- Nükleer tesislerin askıya alınmasına ilişkin Devletlere yapılan başvuruları içeren önlemler (IAEA).

3.2. ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN KURULUŞU

Uluslararası örgütler, devletler tarafından yaratılan ikincil veya uluslararası hukukun türev konularıdır. Uluslararası bir örgüt oluşturma süreci üç aşamadan oluşmaktadır (БОГАТЫПЕВ, 2016: 60):

1. Örgütün kurucu belgelerinin kabulü;
2. Maddi yapısının oluşturulması;
3. Ana organların toplanması - faaliyetin başlangıcı.

Uluslararası örgütün yapısını uluslararası örgütün organları (kurucu veya uluslararası kuruluşun diğer belgeleri esasında yaratılan yapısal birimler) oluşturuyor. Organ belli bir yetkinliğe, yetki ve işlevlere sahiptir, içsel bir yapıya ve karar alma prosedürüne sahiptir. Uluslararası örgütün en önemli organı, üye devletlerin kendi adına hareket eden temsilcilerini gönderdiği hükümetler arası organdır. Üyeliğin karakteristik özelliklerine göre organlar aşağıdakılara ayrılır:

- hükümetler arası organlar;
- parlamentolar arası (nüfusa orantılı olarak seçilen parlamentoların; delegelerinden oluşur, örneğin, Avrupa Birliği) organlar;
- idari (uluslararası örgütte görev yapan uluslararası yetkililerden) organlar.

Geleneksel olarak (istisna - BM) uluslararası örgütlerin tüm organları 1) üst düzey, 2) yürütme, 3) idari, 4) komite ve komisyonlara, 5) adli (birkaç uluslararası kuruluş için tipik) olarak ayrılmıştır.

Üst düzey organlara Kongre, Konferans, Meclis, Devlet Başkanları Konseyleri vb. denir. Üst düzey organları oluşum ilkeleri tüm üye ülkeleri temsil etmesi ve her devletin bir oy hakkına sahip olmasıdır. Üst düzey kuruluşların işlevleri: örgüte kabul ve örgüt üyeliğinden çıkarılma ile ilgili sorular, bütçenin onaylanması, Genel Sekreterin atanması, yürütme organlarının oluşturulması, örgütün konuyla ilgili yeterliliğine ilişkin kararların alınması. Çalışma düzeni genellikle dönemsel oluyor ve oturumların sırası örgüt Tüzüğü tarafından belirlenir.

Yürütme organlarına İdari Konseyler, Yürütme Konseyleri ve Müdürlük aittir. Üst organların aksine, yürütme organları sınırlı yapıya sahip organlardır (aynı anda bütün devletlerin temsilcileri yoktur) ve seçim düzeni tüzüğe göre belirlenir (Тимченко, 1999: 89).

Yürütme organlarının oluşumunun en yaygın prensibi eşit (adil) coğrafi temsil ilkesidir. Her coğrafi bölge için, içindeki üye devletlerin sayısına bağlı olarak, yürütme organındaki yer sayısı belirlenir. Yürütme organları belirli bir süre için seçilip yeniden seçildiklerine göre, her üye devlet er ya da geç bu organlarda temsilcilerine sahip olabilir.

Yürütme organları, uluslararası örgütün faaliyetlerini ve üye devletlerle sürekli iletişimi sağlar, üst kuruluşun oturum gündemini oluşturur, bütçe taslağını hazırlar, üst düzey kurumun projelerini ve kararlarını hazırlar.

İdari organlar sekreteryalari içerir. Genel Sekreter organlarına üst düzey organın oturumunda (milletvekilleri gibi) seçilen örgütün en yüksek memuru başkanlık eder. Sekreteryanın geri kalanı (uzmanlar, idari ve teknik personel), Genel Sekreter ve personel arasında yapılan iş sözleşmelerine dayanarak çalışır. Sekreterya personelinin üyeleri uluslararası çalışan statüsündedir. Sekreterya, kuruluşa hizmet etmek için kapsamlı bir iş çıkarmaktadır. Bu kurum tüm belgelerini yayınlar ve dağıtır, uluslararası örgütün raporlarını ve çalışmalarını hazırlar, üst

düzey organının oturumunun gündemini de içeren yüksek ve yürütme organları için gerekli tüm materyalleri hazırlar.

Komiteler ve komisyonlar kalıcı ve geçici olarak tesis edilebilir. Tüm devletlerin temsilcileri olabilir veya eşit coğrafi temsil ilkesi temelinde seçilebilir. Genel kurul kararlarının hazırlanmasında, üst kurulun oturumu sırasında görev yapan genel kurulun komisyon ve komiteleri oluşturulur. Ancak, bir kural olarak, bu organlar çok dar bir konuda uzmanlaşmıştır (Тимченко, 1999, 89).

Adli organlar mahkemeler ve idari mahkemelerdir (BM'de Uyuşmazlık Mahkemesi). Yargının kurulması, bir dizi uluslararası kuruluşun (Birleşmiş Milletler Uluslararası Adalet Divanı, Avrupa Toplulukları Mahkemesi) kurucu belgeleri ile sağlanmaktadır (Hasgüler, 2010: 402). Çok sayıda uluslararası kuruluş çerçevesinde, ihtisas mahkemeleri kurulmuştur (Avrupa Konseyi - Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, OAS - Amerikan İnsan Hakları Mahkemesi, BDT - BDT Ekonomik Mahkemesi, Afrika Birliği - Afrika İnsan Hakları Mahkemesi).

Bazı örgütlerde parlamento organları vardır. Devletlerin yetkilerinin bir kısmını uygulamalarını uluslararası kuruluşlara devrettiği durumlarda, ulusal parlamentolar bu işlevlerin kontrolünü kaybederler. Parlamento organları tam olarak bu faaliyetlerin yanı sıra, demokratik temsil adına da yaratılmışlar (Köse, 2001: 40).

3.3.ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN VARLIK GEREKÇELERİ

Uluslararası örgütler tarihi ve dinamik olgudur. Modern uluslararası örgütlerin prototipi, şehirlerin ve toplumların eski Yunan sendikaları, ortaçağ ekonomik ve gümrük dernekleriydi. Örneğin, on altıncı yüzyılda

kurulan ve Kuzey Almanya'nın tamamını parçalayan Hanse Birliği (Derya, 2018: 803).

Uluslararası örgütler hangi sebeplere göre ortaya çıkmıştı? Bunun en temel nedeni devletlerin tek başına uluslararası sisteminin ihtiyaçlarına cevap vermiyor hale gelmesi, sorunların kalıcı hale gelmesi, devlet sayısının da hızlı bir artışın yaşanması ve düzenleyici kurumlara artan ihtiyacın yaranması idi (Çakmak, 2014: 455).

Uluslararası örgütlerin faaliyetlerinde gözle görülür bir artış, 19. yüzyılda, önemli sayıda egemen devletin varlığından kaynaklandı, aralarındaki temasların yoğunlaştırılması, bu temaslardan kaynaklanan sorunlardan endişe, devletler arasındaki ilişkilerin sistematik düzenlenmesi için uluslararası kurumlar yaratma ihtiyacının farkındalığı. Modern anlamda ilk uluslararası kuruluşlar Dünya Telgraf Birliği (1865), Evrensel Posta Birliği (1874), Uluslararası Ağırlıklar ve Ölçü Bürosu (1875), 1860'larda ortaya çıkan Uluslararası Kızılhaç vb. (Hasgüler ve Uludağ, 2004: 26,27).

20. yüzyılın ortasından beri, uluslararası örgütlerin dünya siyaseti üzerindeki sayısında ve etkisinde kayda değer bir artış eğilimi olmuştur. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra bu süreç daha da hızlandı . 40'lı yılların ikinci yarısından XXI yüzyılın başına kadar, iktisadî, politik, ekolojik, kültürel alanlarda faaliyet gösteren yaklaşık üç bin hükümetlerarası kuruluş ve 2 binin BM'de gözlemci statüsünde olduğu yaklaşık yirmi bin çeşitli uluslararası sivil toplum örgütü ortaya çıktı. (Hasgüler ve Uludağ, 204: 401).

Yukarıda gözden geçirdiğimiz konuları dikkate alarak uluslararası örgütlerin sayısındaki hızlı artışın başlıca nedenleri ve varlık gerekçeleri olarak aşağıdakıları gösterebiliriz:

1. İkinci Dünya Savaşı'nın neden olduğu felaketlere insanlığın bir tepkisi olarak ulusların barış ve güvenliğe olan susamışlığı ve ortaya çıkacak herhangi bir nükleer savaş durumunda dünya medeniyetinin temellerini baltalama tehdidi;

2. uluslararası çatışmaların tırmanmasının tehlikeleri ve bunların önlenmesi ve çözüme kavuşturulması için etkili sistem yaratma gereğinin bilinci;

3. küresel sorunları çözmek için çabaları koordine etmekte olan dünya toplumunun uluslararası iş bölümü ve ekonomik entegrasyonuna olan ihtiyacı;

4. sömürgeci sistemin çöküşünden sonra bağımsızlık kazanmış devletlerin dünya siyasetindeki etkilerini güçlendirme arzusu;

5. cinsiyet eşitliği ve fırsat eşitliği sağlanması, eşit yaşam, eğitim, çalışma şartlarının sağlanması;

6. yoksulluk ve sefaletin ortadan kaldırılması; işsizlik oranının azaltılması için sosyal, ekonomik planaların uygulanması;

7. Çocukların ve annelerinin doğum sırasında ölüm oranını azaltmak;

8. AIDS ve diğer ciddi bulaşıcı hastalıklarla mücadele;

9. Dünyanın, kaynakların ve çevrenin korunması için küresel ortaklığın geliştirilmesi, gelecek nesiller için doğal kaynakların muhafızası;

Günümüzde başlıca uluslararası örgütlerin bazıları, küresel düzeyde faaliyet göstererek devletler ve insanlar için daha iyi bir dünya oluşturmağa çalışıyorlar. Bunlardan en önemlilerinigözden geçirelim:

Birleşmiş Milletler, barışı, güvenliği ve uluslararası işbirliğinin gelişmesini sağlamak ve güçlendirmek için 1945'te kurulan uluslararası örgütdür. BM'nin esas organları; BM Genel Kurulu, BM Güvenlik Konseyi, BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi, BM Mütevelli Heyeti, Uluslararası Adalet Divanı ve BM Sekreteryasıdır. 1946 yılında kurulan

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) evrensel eğitimi, kültürün gelişimi, dünyanın doğal ve kültürel mirasının korunması, uluslararası bilimsel amaçlarını destekliyor. (Birleşmiş Milletler Hakkında Herşey, Birleşmiş Milletler Kamusal İletişim Dairesi New York, 2008:70).

Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) - 1994'ten önce Avrupa Birliği böyle adlanırdı. Avrupa Topluluğu, 1957 Roma Antlaşması ile altı Avrupa devletinin ortak pazarı olarak kuruldu. (Taner ve Işık, 2006: 2006: 17) Avrupa Birliği, 15 Avrupa ülkesinin ekonomik örgütüdür. AB'de tek bir iç pazar oluşturulmuştur, malların serbest dolaşımına, sermayeye, ülkeler arasındaki işgücüne kısıtlamalar getirilmiş, tek parasal yönetim kurumu ile tek para birimi sistemi kurulmuştur (Avrupa Birliğinin Tarihçesi, <http://www.abgs.gov.tr> erişim tarihi: 20.02.2019).

Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) - 1960 yılında kuruldu. Bazı petrol üreten ülkeler petrol üretim politikalarını koordine etmek ve dünya ham petrol fiyatlarını kontrol etmek için çalışıyorlar, OPEC, ise petrol üretimi için kota belirliyor (Demir, 2008: 231).

Dünya Ticaret Örgütü (WTO) 1995 yılında kurulan ve uluslararası ticaretin kurallarını ele alan küresel uluslararası organizasyondur. DTÖ'nün temeli, uluslararası ticarete katılan ülkelerin çoğunluğu tarafından üzerinde anlaşılan, imzalanan ve onaylanan anlaşmalardır. DTÖ'nün amacı mal ve hizmet üreticilerine, ihracatçılara ve ithalatçılara işlerini yapmalarında yardımcı olmaktır (www.tarim.gov.tr, erişim tarihi 4.01.2019).

G7 (Grup 7) ekonomik olarak en gelişmiş ülkeler grubudur: ABD, Japonya, İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, Kanada. 1990'ların başında G7 ülkeleri, dünya GSMH'sının ve sanayi üretiminin%50'sini, tarım ürünlerinin%25'ini üretiyorlar.

3.4. ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN SINIFLANDIRILMASI

Uluslararası örgütlerin adları farklı olabilir - kuruluş, birlik, teşkilat, lig, dernek, sendika, fon ve diğerleri. Farklı adlandırılmaları onların durumlarını etkilemez. Uluslararası kuruluşların sınıflandırılması için çeşitli kriterler uygulanıyor. Onların bazılarını inceleyelim (Международные межправительственные организации, <http://interlaws.ru/mezhdunarodnye-mezhpravitelstvennye-organizacii/> erişim tarihi : 15.02.2019).

1.Genel olarak uluslararası örgütler katılımcı devletlerin üyeliğinin niteliğine göre hükümetler arası ve hükümet dışı (STK) örgütlere ayrılıyor.

2.Katılımcıların çevresine göre uluslararası örgütler aşağıdaki şekilde sınıflandırılıyor (Николаевич, 2016: 5):

a) evrensel - tüm devletlerin (BM, IAEA) katılımına veya kamu derneklerinin ve tüm devletlerin bireylerinin katılımına açık (Dünya Barış Konseyi, Uluslararası Demokratik Avukatlar Birliği);

b) bölgesel - üyeleri devlet veya kamu dernekleri ve belli bir coğrafi bölgenin bireyleri olabilir (Afrika Birliği Örgütü, Amerikan Devletleri Örgütü, Basra Körfezi Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi) (Hasgüler ve Uludağ, 2004: 445);

c) Bölgelerarası - üyeleri bölgesel bir örgütlenme çerçevesinin ötesine götüren, ancak evrensel olmalarına izin vermeyen belirli bir ölçütle sınırlı olan kuruluşlar. Özellikle Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'ne (OPEC) katılım sadece petrol ihraç eden ülkelere açıktır. Sadece Müslüman devletler İslam Konferansı Örgütü'ne (OIC) üye olabilir;

3. Örgütlerin amaçlara göre sınıflandırılmasının çeşitli şekilleri ve çok geniş yelpazesi olabilir, onlardan en önemlileri bunlardır (Akdur, 2003: 5);

a) siyasi amaçlı örgütler - devletlerin siyasi amaçlarına iş birliği içinde ulaşmak için kurdukları örgütler, örneğin, AB, AGİT vb.

b) güvenlik amaçlı örgütler - bölgesel ve küresel güvenliğin korunması amacıyla kurulan örgütlerdir. NATO, Varşova Paktı vb.

c) ekonomik amaçlı örgütler - ekonomik genişleme politikalarının uygulanması ve finansal ve sosyal istikrarın sağlanmasını amaçlayan örgütler (İMF, OECD vb.).

4. Uzmanlığa göre örgütler genel ve özel yetkinlik olarak sınıflandırılıyorlar. Genel yeterlilik - bu faaliyetlerüye devletler arasındaki tüm ilişki alanlarını etkiler: siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve diğer (örneğin, BM). Özel yetkinlik - işbirliği bir özel alanla (WHO, ILO) sınırlıdır ve bu tür organizasyonlar siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, bilimsel, dini vb. alt bölümlere ayrılırlar (Классификация организаций и специализированных учреждений ООН, <https://textbooks.studio/uchebnik-mejdunarodnie-otnosheniya/klassifikatsiya-organizatsiy-spetsializirovanny.html> erişim tarihi 23.02.2019).

5. Örgütler otoritenin doğası gereğidevletlerarası (devletlerin işbirliğini düzenler, kararları üye ülkeler için tavsiye niteliğindedir veya bağlayıcıdır) ve uluslarüstü (üye devletlerin bireylerini ve tüzel kişilerini doğrudan bağlayan ve devletlerin ulusal yasalarıyla aynı statüde olan kararları alma hakkına sahiptir) örgütlere bölünürler.

6.Uluslararası kuruluşlara kabul prosedürü açık veya kapalı olabilir (Kanatlı, 2015: 17).

a) açık - herhangi bir devlet kendi takdirine bağlı olarak üye olabilir;

b) kapalı - örgütün kurucu devletlerinin daveti esasında yeni üyelerin kabul edilmesi (NATO);

7.Örgüt oluşturma yönteminin kriterine göreörgütler klasik yolla oluşturulan uluslararası örgütlere ve farklı temellerde oluşturulan uluslararasıörgütlere ayrılıyorlar (Колосов, 2005: 247). Klasik yolla oluşturulan uluslararası örgütlerörgüt üyeleri tarafından onaylanan uluslararası anlaşmaya dayanıyor, farklı temellerde oluşturulan uluslararası örgütler beyannameler, ortak beyanlar temelinde oluşturuluyorlar.

3.5. ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN FAALİYETİNİN TEORİK TEMELLERİ

Uluslararası ilişkilerde artan etkiye sahip olan en önemli faktörlerde biri uluslararası örgütlerin faaliyetidir.Uluslararası örgütlerin faaliyetlerinin çeşitli yönleri hukuk literatüründe geniş ölçüde ele alınmaktadır. Yirminci yüzyılın son on yılı ve 21. yüzyılın ilk yılları, uluslararası örgütlerin tarihinde önemli bir dönem haline gelmiştir.

Uluslararası örgütlerdünya sisteminin tüm unsurları arasında en ciddi değişikliklere uğramışlardı. Aynı zamanda uzmanlar, uluslararası kuruluşların kavramsal anlayışının, önemine uymayan zayıf bir şekilde geliştirildiğini belirtmişlerdi (Smouts, 1995: 17). Genel teorik nitelikli çalışmalar nadirdi. Yerli ve yabancı uzmanların görüşlerine dikkat çeken T.A. Neshataeva, uluslararası örgütlerin araştırılma durumunu entelektüel kaos olarak belirlemişti (Нешатаева, 2000: 37).

H. Alvarez'e göre, uluslararası örgütün faaliyeti için en önemli şartlar, hukuki açıdan, yaratılmasına ilişkin uluslararası bir anlaşmanın varlığı ve uluslararası hukuk alanında faaliyet gösterebilmesidir (Alvarez, 2005: 6).

Son yıllarda yapılan çalışmalar uluslararası örgütler teorisinin gelişimine katkıda bulunmuştur. Uluslararası kuruluşların mevcut teorik yorumlarının en basit ve açık genellemelerinden biri Helsinki Üniversitesi profesörü J. Klabbers tarafından verilmektedir. O bu tür yorumların iki ana türünü tanımlar. Bunlardan ilki, uluslar arası örgütlerin “yönetimsel kavramlarından” oluşuyor, onları egemen devletler arasındaki ortak sorunların çözülmesine katkıda bulunan ve daha iyi bir dünya yapısı sağlayan işbirliği kurumları olarak yorumluyor (Klabbers, 2005: 277).

Belirli bir uluslararası örgütün yetkisi, onun faaliyetlerinin organizasyonel ve yasal mekanizması üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Aynı zamanda, uluslararası kuruluşların faaliyetlerinin yapısı ve yasal dayanağındaçoğu için ortak olanlatı belirlemek mümkündür. Uluslararası hukuk doktrinde uluslararası bir örgütün yetkinliği genel olarak esas faaliyetinin kapsamı olarak anlaşılmaktadır.

Avrupa siyasi ve ekonomik yapıları örgütlerin ekonomik faaliyetlerine en güçlü etkiye sahiptirler. Buna bir örnek AB Rekabet Politikası olacaktır. Böyle bir politikanın ana yönleri, AB içinde rekabet kurallarını belirlemiştir. Örgütlerin uluslararası düzenlemelerine bir başka örnek ise 1947'de (ABD dahil) 23 devlet arasında yapılan Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşmasıdır (GATT). Bu devletlerin her biri, diğerlerine eşit ve ayrımcı olmayan bir ticaret rejimi sağlamayı, çok taraflı anlaşmalar temelinde tarifeleri düşürmeyi ve zamanla ithalat kotalarını ortadan kaldırma yükümlülüğünü kabul ettiler.

Dolaylı etki ortamındaki önemli değişiklikler gelecekte açıkça görülecektir. Bu tür değişiklikler bazen yöneticiler tarafından örgütlerin faaliyeti için spesifik dış ortamından kaynaklanan kısa vadeli sorunlardan daha az önemli olarak kabul edilir. Bu durum birkaç

nedenden kaynaklanıyor. Örneğin, kısa vadeli problemler hızlı çözüm gerektirir. Uzun vadeli problemler ise, neredeyse hiç kalmayacak kadar enerji alabilirler. Bu problemler arasında doğal olarak, acil olanlar önemli olarak kabul ediliyor. Bazı örgütler, özellikle küçükler, gerçekten ihtiyaç duyulduğunda bile dış ortamda çözüm yolu oluşturmak için gerekli kaynaklara sahip olmayabilirler.

Sonuç olarak, uluslararası örgütlerin politik, ekonomik, kültürel ekolojik vb faaliyetleriyle ilgili konuların daha ayrıntılı ve kapsamlı bir araştırmaya ihtiyaç duyduklarını not edebilirim. Bu nedenle, örgütlerin faaliyeti ve bir dizi yeni uluslararası örgütün (Bağımsız Devletler Topluluğu, Avrasya Ekonomik Topluluğu) yasal mekanizmaları pratik olarak geliştirilmeli ve daha fazla iyileştirme ihtiyacı duyuyor.

SONUÇ

Uluslararası Örgütlerin temeli eski zamanlarda atılmıştır, ancak örgütlerin ortaya çıkışı dünya politikasının hakim siyasi birimlerin ortaya çıktığı XIX yüzyıla kadar gerçekleşmemiştir.

Uluslararası Örgütler, egemen devletlerin birliğidir. Devletlerarası anlaşmaya dayanarak ortaya çıkar, kalıcı organlara ve uluslararası tüzel kişiliğe sahiptir. Ortak hedeflere ulaşmak için genel olarak kabul görmüş ilke ve normlara uygun hareket eder, amacı devletlerle işbirliği yapmaktır. Doğası gereği uluslararası örgütler, hem kendileri, hem de ilgili üye devletlerin gerçek ve tüzel kişileri hakkında bağlayıcı kararlar alma hakkına sahiptirler. Bu tür kararlar, ulusal mevzuatla birlikte üye devletlerin topraklarında işler.

Uluslararası örgütlerin yaratılması süreci, hem toplumsal kalkınmanın nesnel ihtiyaçlarını, hem de dünyadaki güçlerin uyumundaki değişimleri yansıtarak devam etmektedir. Aynı faktörler uluslararası kuruluşların faaliyetlerini de etkilemektedir.

Modern uluslararası hukukta Uluslararası örgüt kavramının aşağıdaki unsurları ayırt edilmiştir: uluslararası uzlaşma temeli; ağırlıklı olarak egemen devletlerin yanı sıra diğer örgütlerin üyeliği; belirli hedeflerin varlığı; kalıcı yapısı; uluslararası tüzel kişilik vb.

Uluslararası örgütlerin sınıflandırmasına gelince, bunlar fonksiyonel ve üye kriterlerine göre ayırt edilir.Çoğu zaman, aşağıdaki uluslararası örgüt sınıflandırması ayırt edilir: bölgesel veya evrensel, hükümetlerarası ve hükümet dışı, etnik, dini, ekonomik, açık ve kapalı vb.

Uluslararası örgütlerin önemi zamanla azalmaz, aksine tam olarak büyür. Bunun nedeni, küresel sorunların büyümesi ve acil olarak çözülmesi gereken ihtiyaçların ortaya çıkması gibi birçok faktörden

kaynaklanmaktadır. Bu, özellikle güvenliği sağlama, çatışmaları çözme, dünyada barış ve istikrar için ciddi tehdit oluşturabilecek potansiyel tehlike kaynaklarını belirleme sorunu için geçerlidir. Bu problemler çok sayıda devletin birleşik çabalarını gerektiriyor, onları çözmek için etkili bir araç uluslararası örgütlerdir. Ayrıca, uluslararası örgütlerin dünya siyaseti üzerindeki etkisinin gerçekçilik bakış açısıyla analiz edildiğinde, uluslararası örgütler, dünya siyasetinde, özellikle çatışmaların çözülmesi alanında daha önemli rol üstlenmeleri gerektiği meslesi ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ABBASBƏYLİ A.N., Yusifzadə S.Z. (2009), Beynəlxalq münasibətlər tarixi (ən qədim dövrlərdən 70-ci illərin sonlarına qədər, Bakı BDU nəşriyyatı.

ADAL Erhan, (1985), Hukukun temel ilkeleri, Fatih Yayınevi İstanbul.

AKDUR Recep, (2003) Sağlık ocağı hizmetlerinde izleme değerlendirme ve eğitim kılavuzu, Onur Matbaacılık, Ankara.

BABAYEV Zahir, (2018), Hüququn anlayışı, dövlət və hüququn qarşılıqlı əlaqəsi, Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzi, Şamaxı.

Birleşmiş Milletler Hakkında Herşey, (2008) Birleşmiş Milletler Kamusal İletişim Dairesi New York.

CAMERON, K. S. & Quinn, R. E. (2006). Diagnosing and changing organizational culture, Jossey Bass Publications, San Francisco.

ÇAKMAK Cenap, (2014) Uluslararası Hukuk: Giriş, Teori ve Uygulama. Bir Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı, Ekin Yayınevi.

ÇELEBİ, Nilgün, (1983) Aydın'daki Küçük Sanayilerin Sosyolojik Açından İncelenmesi, İzmir: E.Ü. Edebiyat Fak.Yayınları.

EDGAR H. Schein (2002) Örgütsel kültür, Çev: Atilla Akbaba, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 4, Sayı:3.

HART H. L. A. (1961) The Concept of law. Oxford: Oxford University Press.

HASGÜLER Mehmet, Mehmet B. Uludağ. (2004) Devletlerarası ve Hükümetler-Dışı Uluslararası Örgütler, Paradigma kitabevi, Ankara.

HIKS Herbert G. (1979) Örgütlerin Yönetim: Sistemler ve Beşeri Kaynaklar Açısından, Turhan Kitabevi, Ankara.

HÜSEYNOV L.H., (2012) Beynəlxalq Hüquq, Qanun Nəşriyyatı, Bakı.

QULİYEV E.M. (2015), Şəxsiyyət və fəaliyyət psixologiyası ADPU Nəşriyyatı, Bakı.

LAUTERPACHT H. (1950) Law and Human Rights. London.

NƏSİBOV E.M, (2013), Beynəlxalq münasibətlər və dövlətlərin güclərinə görə təsnif olunmalarının əsasları (qlobal və regional miqyasda sülhün təmin edilməsində dövlət gücünün rolu-təsiredici amil kimi). Bakı, “Elm və Təhsil”.

PARSONS Talcot, (1970) “Social Systems” The Sociology of Organizations, New York: The Gree Press.

SCHREMERS H.G. and Niels M. Blokker. (2003) International Institutional Law. Leiden/Boston.

SEROZAN Rona, (1994), Tüzel Kişiler, İstanbul.

TOSUN, Kemal, (1992) İşletme Yönetimi, Savaş Yayınları, Ankara.

Yönetim ve organizasyon, (2013), Ed. Celil KOPARAL ve İnan ÖZALP, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

NƏBİBƏYLİ Ziyadxan və CƏLİLBƏYLİ İsrəfil, (2010), Beynəlxalq hüquq, idarəçilik və iqtisadiyyat, Bakı.

АБАШИДЗЕ. А.Х. (2014) Право международных организаций, Москва, Издательство Юрайт. 687 с. (A. Kh. Abashidze. Law of international organizations. Moscow, Yurayt Publishing House).

АРМСТРОНГ, М. (2002) Стратегическое управление человеческими ресурсами, Москва, ИНФРА-М (Arnstrong M. Strategic Human Resource Management, Moscow, INFRA-M, 2002).

АРУТЮНОВА Л. М., Е. В. Пирогова. (2007) Теория организации. Ульяновск, УлГТУ. (L. M. Arutyunova, E. V. Pirogova. Organization Theory. Ulyanovsk: UlSTU).

БЕКЯШЕВ К.А., (2004) Международное публичное право. Москва, Проспект, 2004. (K.A. Bekyashev. International public law. Moscow, Prospect).

БОГАТЫРЕВ В.В., (2016) МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО, издательство ВЛГУ, Владимир, с. 274 (V. BOGATYREV, (2016) INTERNATIONAL LAW, VLGU Publishing, Vladimir).

ДОРОФЕЕВА Л.И. (2014) Организационное поведение. Саратов, Издательство «Саратовский источник», (Dorofeeva L.I. (2014) Organizational Behavior. Saratov, Publisher "Saratov source")

ЗИВС С.Л. (1981), Источники права. Москва.

МАКАРЧЕНКО М.А. (2008) Теория организации и организационное поведение, Санкт-Петербург. СПбГУНиПТ (Makarchenko M.A. Organization Theory and Organizational Behavior, St. Petersburg).

МАТУЗОВ Н.И., МАЛЬКО А.В., (2004) ТЕОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА, Юристъ, Москва. (N.I. Matuzov, A.V. Malko, (2004) THEORY OF STATE AND RIGHT, Yurist, Moscow).

Международное право, (2005) ред. Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова. Москва, Международные отношения. 815 с. International Law, ed.

KOLOSOV Y.M., E.S. Krivchikova. Moscow, International Relations, 2005.

Организационное поведение. (2006) ред. Г.Р. Латфуллина, О.Н. Громовой. СПб, Питер. (Organizational behavior. (2006) ed. G.R. Latfullina, O.N. Thunderous. SPb, Peter).

ТИМЧЕНКО Л.Д.,(1999) МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО, ХАРЬКОВ, «Консум», м.518) (L.D.TIMCHENKO, INTERNATIONAL LAW)

ТУНКИН Г.И.,(1983) Право и сила в международной системе, Междунар. отношения, Москва, 200с. (Tunkin, G.I., (1983) Law and Strength in the International System, Intern. relationship, Moscow).

ФРАНКЛИН Хедоури, МАЙКЛ Альберт, МАЙКЛ Мескон. (2006) Основы менеджмента. Вильямс, Москва. (Franklin Hedouri, Michael Albert, Michael Meskon. (2006) Fundamentals of management. Williams, Moscow).

ШЕЙН, Е.Х. (2002) Организационная культура и лидерство. Построение, эволюция, совершенствование (Organizational culture and leadership. Construction, development, perfection). Trans. from English, SPb, Piter.

Belgeler

Birleşmiş Milletler Antlaşması, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2010, s. 28

Uluslararası Adalet Divanı Statüsü (24 Ekim 1945, San Fransusco – UNIC PDF www.unicankara.org.tr › adalet_divani).

Makaleler

AKSAY Kadir, (2015) Örgüt Yapılarında Yaşanan Değişimler ve Modern Örgüt Tiplerinin İncelenmesi, Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi | Cilt:8 Sayı: 3 Sonbahar 2015.

AL Umut, (2010) Çağdaş Yönetim Yaklaşımları, İl Halk Kütüphanesi Müdürleri Toplantısı, 4 Haziran 2010, Ankara.

ALİÇ Mehmet, ÖRGÜTLER, (1995) Eğitim Yönetimi , Yıl : 1 , Sayı : 1, Kış 1995.

ALVAREZ J. E. (2005) International Organizations as Law-makers. Oxford; New York.

BAHARÇİÇEK, Abdulkadir, ULUSLARARASI KURULUŞLARIN İŞLEVLERİ, T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

BERKSOY, Taner (2006) - Işık, Kadir; Avrupa Birliği Üzerine Yazılar, SPK Yayınları No 177, Ankara.

ÇAĞLAYAN Ramazan, (2014) Hukukumuzda kamu tüzel kişiliği kavramı ve kıstasları, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, V0, İ7.

ÇALIŞ, Şaban H. (2006) Uluslararası Örgütler ve Türkiye, Çizgi: Konya.

CAN, Halil, (1991) Organizasyon ve Yönetim, Adım Yayınları, Ankara.

CENAP Çakmak, (2014) Uluslararası örgütler, Uluslararası İlişkilere Giriş Ed. Şaban Kardaş, Ali Balcı, Kure yayınları, İstanbul.

ÇETİN, M. (2003). Örgüt Kuramları Perspektifinden Halkla İlişkilerin Gelişimi, İletişim Dergisi, sayı: 18, Ankara.

DEMİR İdris, OPEC: Güçlü Bir Kartel?SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Aralık 2008, Sayı:18.

EDGAR H. Schein Örgütsel kültür, (2002) Çev: Atilla AKBABA, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 4, Sayı:3.

ERDEM, R., Adıgüzel, O. ve Kaya A. (2010). Akademik personelin kurumlarına ilişkin algıladıkları ve tercih ettikleri örgüt kültürü tipleri, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı-36.

ERGÜL Tuba, (2016) Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Uluslararası Hukuk Bluteni.

ERTEKİN İrfan, (2017) KLASİK ÖRGÜT KURAMLARI, JOEEP | Journal of Emerging Economies and Policy Volume 2 | Issue 2.

ƏSGƏROV Z. (2002) Konstitusiya hüququ. Bakı. Bakı Universiteti Nəşriyyatı.

GÜÇLÜ, Nezahat, (2003) Stratejik Yönetim, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 23, Sayı 2.

HAKKI Hakan ERKİNER, Grotius Öncesinde İlk Modern Uluslararası Hukuk Düşüncesinin Oluştığı Tarihsel Koşullar ve Erken Klâsik Dönemdeki Öğreti, MÜHF – HAD, C. 18.

HASGÜLER Mehmet, MEHMET B. Uludağ. Uluslararası Örgütler: Devlet-Merkezli Sistemde Çöküntü, Ed.Zeynep Dağı, Uluslararası Politikayı Anlamak, Ulus-Devlet'ten Küreselleşmeye, Alfa Yayınları, İstanbul.

Keskin Ata Funda (2014) Uluslararası Hukukta Savaş ve Barış. Mülkiye Dergisi, 38(3).

KILIÇ Muharrem, (2011) Hukuk öğreniminin epistemolojik temellendirimine dair dibace -Teknokrasi-den Filozofiyeye, Aralık, Sayı: 1 Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.

KLABBERS J. (2005) Two Concepts of International Organization // International Organizations Law Review. N 2.

KÖSE Ömer, (2001) Parlamento adına denetim işlev ve yüksek denetim kurumlarının parlamento ile ilişkileri, İ.Ü. İktisat Fakültesi, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları 40. Seri / Yıl 2001.

REDFIEL Robert D, (2002) İlkel hukuk, Çeviren: Haydar Burak GEMALMAZ, İÜHFMC. LX, S. 1-2.

SAK Yıldırım, (2010) Milletlerarası örgütlerin milletlerarası hukuk kişiliği meselesi ve avrupa birliği'nin milletlerarası hukuk kişiliği, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 12, Özel.

SMOUTS M.C. (1995) Les organisations internationales. Paris,. P. 17

SOMER Pervin, (2005) Ümumi hukuk tarihinin konusu ve önemi üzerine kısa bir değerlendirme İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:4 Sayı:8Güz 2005/2.

SUCU Yaşar, (2010) Yönetim nedir? Yönetici kimdir?

TARIK H. OĞUZLU, (2007) DÜNYA DÜZENLERİ VE GÜVENLİK: ULUS-DEVLET GÜVENLİK ANLAYIŞI AŞILIYOR MU? Güvenlik Stratejileri Dergisi, issue No: 06, 03/2007.

TOPALOĞLU Cafer, (2011) Yönetim kuramları ve örgütiçi çatışmalar, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (6:1).

YÜCEL İlhami ve KOÇAK Daimi, (2014) Örgüt kültürü ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişkiye yönelik bir araştırma, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDER) VII – II.

КОРШУНОВ И. А., О. С. Гапонова, (2013) Этапы развития организационной структуры молодых инновационных компаний. ИННОВАЦИИ № 1 (171), 2013. (I. A. Korshunov, O. S. Gaponova, Stages of development of the organizational structure of young innovative companies. INNOVATIONS № 1 (171), 2013).

КУЗМЕНКОВ Р.А., (2010) Глобальные процессы и их влияние на практику управления персоналом современных организаций, Вестник Омского университета. Серия «Экономика». 2010. № 1. (R.A. Kuzmenkov, Hr Management: Global Process Impact).

НЕШАТАЕВА Т. А. (2000) Международные организации и право. М., (Neshataeva T. A. International organizations and law. Moscow).

ТУМАНОВ Сергей Николаевич, (2016) Международные межправительственные организации: понятие и функциональная характеристика, Matters of Russian and International Law. 2016, Vol. 6, Is. 11A. (Sergey Nikolayevich Tumanov, Theory and history of the state; history of doctrines of law and state).

ФЕДОТОВ Алексей, (2013) Международная Гражданская Служба, Дипломатическая служба №2 (27)/2013.

İnternet Kaynakları

<http://interlaws.ru/mezhdunarodnye-mezhpravitelstvennye-organizacii/>

8.11.18, erişim tarihi: 15.02.2019, SABOURIN Louis, International Organizations.

<http://ru.solverbook.com/spravochnik/menedzhment/organizacionnaya-struktura-mezhdunarodnyx-organizacij/> erişim tarihi:10.02.2019,

Организационная структура международных организаций,

<http://www.abgs.gov.tr> erişim tarihi: 2.01.2019, Avrupa Birliğinin Tarihçesi

<https://estonia.mid.ru/cpisok-mezhdunarodnyh-organizacij-ih-institutov-i-struktur-zanimausihsa-voprosami-zasity-prav-celoveka> erişim tarihi:

18.02.2019, Список международных организаций, их институтов и структур, занимающихся вопросами защиты прав человека

[https://www.ilimvemedenyet.com/uluslararasi-hukukun-](https://www.ilimvemedenyet.com/uluslararasi-hukukun-yaptirimlari.html)

[yaptirimlari.html](https://www.ilimvemedenyet.com/uluslararasi-hukukun-yaptirimlari.html) 8 MAYIS 2017, erişim tarihi: 14.02.2019), Uluslararası Hukukun Yaptirimlari.

KANATLI Mehmet, Uluslararası Örgütler, Hitit Üniversitesi, web.hitit.edu.tr > dosyalar> materyaller.

www.tarim.gov.tr, erişim tarihi: 08.02.2019, Dünya Ticaret Örgütü. Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü